

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20
ДИНАРА
1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XXI — Број 404
Субота, 3 октобар 1952

У ОВОМ БРОЈУ:

- У ДАЛЕКОМ СВЕТУ
- ЦИРК ИЛИ КАРТИНИ
- ПАТЕНТИ СТРИПОВИ:

Бајта о цару Салтану, Паја, Микси, Бил и Бум, Флаш Гордон, Ирска бајка, Пегаз тражи Хидру и Сима Зима.

Званичник Бризњиков дошао је у посету свом колеги Фјодору Павловићу Најфенову још у десет сати увече. Сад је један по поноћи, а он и не помишља да иде.

Седи у трпезарији, пребацио ногу преко ноге, окренуо леђа зидном часовнику и говори, говори, говори.

Није сервирана ни вечера. Место ње заложили су се мало чајем и ружичастим јагодама, које су због нечег мирисале на уље. Да ће вечере бити он се више и не нада, али ипак седи.

Домаћица Јелена Митрофановна сасвим отворено зева. Фјодор Павловић, домаћин, да не би задремао од као јесења киша монотоног чаврљања свога госта, жестоко трља нос.

Бризњиков ништа од тога не примећује. Брзо предави с теме на тему, као заљубљен славуј који се заноси својом песмом.

Сад говори о томе како је тешко устати изјутра на време да се не би залочио на посао. Тема је као поручена и због тога домаћини чак мало живнуше.

— Знате, добио сам од своје тетке леп старински будилник — каже Бризњиков. — Но не звони баво него као да штуча. И то једва-једва. Однесем га мајстору. Опипа га овај, и каже: „Могу да га поправам. И звониће. Али ћете морати на један сат пред звоњење да устанете да га навијете“. Каква глупост! Одлучих — боље је нека штуча као и досад. А имате ли ви будилник, Јелена Митрофановна?

— Имамо, како да не. Ми га за сваки случај навијемо сат раније.

— То није поуздано средство! Један мој познаник, Јелена Митрофановна, такође је навијао часовник сат раније, али чим се пробуди он помисли: „Могу још мало да пољемим. Имам сат на располагању“. Али он онда проспаваша цео тај сат резерве и још два сата приде. Отпустили су га, наравно.

— Баво ће га знати! — примети Фјодор Павловић, остављајући свој нос на миру. — Треба измислити неко сасвим поуздано средство, да би човек изјутра могао устати на време.

— Тако је! — одушевљено прихвата Бризњиков. — Веома је потребно. Ето, кад сам био још студент, ја и један мој друг

ЛЕОНИД ЛЕНЧ:

БУДИЛНИК

намеравали смо знате, да направимо чабар с претегом. У одређени час чабар се аутоматски преврће и на вас проспе хладну воду.

— То не вреди, жао ми је постеље, а друго, ко тврдо спава тога нећеш пробудити.

— Могућно — сложи се Бризњиков и настави: — А, опет, један мој познаник увек је устајао према свом суседу. У његовом купатилу врло јако је шиштала славина кад би се пустила вода. Сусед је тачно у осам часова ишао да се умива, славина је шиштала — и мој се познаник будио... Отпустили су га недавно.

— Кога? Суседа?

— Не, мој познаника. Замислите: он се пробуди — мртва тишина. Закључи да је рано и поново заспа. Пробуди се по други пут — опет тишина. Он скочи и, да извинуће, онако без панталона звони на телефон и пита колико је сати. Кажу му да је једанаест. Он обамре. Онај сусед, глупачина једна, поправио славину. Било му је непријатно да досађује свету.

Пола два после поноћи, Бризњиков, погледавши назад на зидни часовник који га прекоре својим погледом, поче да се опрашта. Али то је трајало дуго: задржа се још једно двадесетак минута у претсобљу. Никако да оде.

На улици хладно. Трамваји не раде. Аутобуси такође. Бризњиков пође кући пешке.

У три сата ноћу леже он у постељу али никако да заспи: кроз главу му се стално мува будилник, који не звони но штуча.

Изјутра га не буди будилник, но жена. Гресе Бризњикова као да је јабука са зрелим плодовима, и виче:

— Устај, Пећ! Та хајде, устај!

— Одмах... Још само минутић један! Молим те, Наталија.

— Ни минутић! Устај, иначе ћу ти скинути јорган.

— Господе! — стење званичник Бризњиков.

За доручком, Бризњиков жут, срдит, надувених очију, мажући масло на хлеб, говори:

— Седио сам синоћ с Фјодором Павловићем. Говорили смо о томе како би човек измислио неко поуздано средство да би изјутра устајао кад треба. Посла у канцеларији пуно, па не сме човек да залочи:

— Па јесте ли измислили?

— Нисмо. А до два сата смо седели.

Званичник Бризњиков уздахну, узе та-

нима. — Немојте ми сметати, Петре Сергејевичу. Ево, опет сам погрешно!

— Опростите!... Синоћ сам седио с њим до два сата. Говорили смо о томе на који би се начин могло обезбедити благовремено устајање изјутра. Ништа нисмо могли смислити. Зацело ћемо морати да прибегнемо бурету.

— Бурету? ...Пих, дођавола, опет сам погрешно!

Књиговођа Рибенко раскопча сва дугмета на капуту и поново стаде рачунати. Не збуњујући се, Бризњиков настави да објашњава:

— Узме се, знате, обично буре с претегом. У одређени сат оно се аутоматски изврне и на вас се проспе хладна вода.

шну и оде. А једно пола сата доцније седи је он у својој канцеларији за столом, пушио не радећи ништа и оним истим досадним монотоним гласом причао своје суседу, нервозном књиговођи Рибенку:

— Схате ли се Најфенова Павловића?

— Схатим се — одговори књиговођа, настављајући да шкрипи зубима над рачу-

— Постељне ствари пропадају — примети књиговођа Рибенко и одједном викну: — Опет сам погрешно због вас, Петре Сергејевичу! Одлучно захтевам да ми не сметате кад радим, господине Бризњикове! Бризњиков се увређено окрете од нервозног књиговође и узне новине. Треба видети, шта се дешава у белом свету.

ЗАНИМЉИВИ УГАО

МАЛИ ПСИ
ПЕКИНЕЗИ
БИЛИ СУ
ПРВОБИТНО
КИНЕСКИ
РАТНИ ПСИ
ТЕШКИ
И ПО 160
КИЛОГРАМА

ТЕНГ СИНГ

ИЗ ПАДАРАТА
(ИНДИЈА)
УБИО ЈЕ, ШТАПОМ
1603 ГОДИНЕ,
ЈЕДНОГ ТИГРА
ЗБОГ ЧЕГА
ЈЕ КАО
НАГРАДУ
ДОБИО
ОД КРАЉА
ЗАХАНГИРА
660 СЕЛА

ЛЕПТИРИЦА
„СОИНКС“
(MACROSILA
CRUENTIS)
ИМА
НОС
ЧЕТИРИ
ПУТА
ДУЖИ
ОД
ТЕЛА

СВА ЖИВА БИЋА МОГУ БИТИ АЛБИНОСИ

Недавно је аустралиски научник сер Едвард Холстром добио у свом малом приватном зоолошком врту недалеко од Сиднеја драгоцелну приноу: три потпуно бела младунчета једне врсте патуљастих кенгура. Холстромов врт није обичан зоолошки врт; он скупља само албиносе. Сем белих примерака две различите врсте кенгура, он у њему има многобројне потпуно беле птице.

Нису све беле животиње албиносе. Код поларних медведа бела боја крзна уствари је заштитна боја захваљујући којој они могу да остану непримећени на снегу. Албиносе од великог недостатка пигмента, што се не огледа

само у боји коже, косе или крзна, већ и у томе што код тих бића очи имају ружичасту боју. Као и људи-албиносе, тако су и животиње-албиносе преосетљиве на светлост и на њој су делимично слепе. Готово свако живо биће може да пати од албинизма. Поред белих кенгура наука зна, између осталог, и за беле свраке, врапце, врानе, паунове и коала-медведе. Познати су, такође, бели слонове, које у Бурми и Тајланду сматрају за свете. Људи су често приписивали белим животињама натприродне особине: северноамерички Индијанци, на пример, указивали су нарочито поштовање белим биволима.

Албинизам се среће и код пате од великог недостатка пигмента, што се не огледа

Аустралији открила албиносе код четири разне врсте комараца. За муве албиносе наука је већ раније знала. Албинизам је познат и код риба. Један амерички акваријум већ годинама има једну јегуљу-албиноса. Чак и међу биљкама се могу наћи прави албиносе.

У свим људским расама налазимо на албиносе. Двадесетих година овог века један биолог открио је у Сан Бласу, у Мексику, у једном индијанском племену које је имало 20.000 чланова 138 албиноса.

Крајња супротност албинизма је меланизам — ненормално много тамног пигмента у

ЗАБОРАВИЛИ...

Црвенокошци племена Утеха не знају да гађају стрелом, у чему су њихови преци били прави мајстори. То се отприлике када је једна група урођеника требало да учествује у снимању филма о капетану Буфалу. Режиер Џон Форд морао је да потражи своју компанију и да хитно захтева да му пошаље беле инструкторе који ће урођенике-статисте обучити у овој вештини њихових предака.

НЕОБИЧНА ЗАСЛУГА

Марија Побурка сада има 100 година. Давно се доселила на своје отаџбине Пољске у Америку, али све до данас није могла да постане америчка држављаника зато што није испунила један од услова: није научила да чита и пише енглески. Тај је услов сада престао да важи, јер јој је урачунао у заслугу допринос у порасту стамовника Америке. Њено потомство броји: 8 деце, 39 унучади и 105 праунучади.

Сериска производња летећих аутомобила

Једна фабрика припрема израду првог летећег аутомобила за општу употребу. Овај аутомобил ће имати 30 коња и два мотора. Лако ће ићи по равним површинама, док ће се над површином воде дизати тридесетак сантиметара.

АУТОМАТСКИ ПРОЈЕКТОР

У Великој Британији је конструисан уређај назван „проејектоматик“, који потпуно замењује кинооператера. Аутомат сам гаси светлост у биоскопу, размиче завесу са платна пушта филмску траку у рад, а после претставе пали осветљење.

кожи, коси и noktима. Меланизам је ређа појава од албинизма. Најпознатији пример претставља такзовани црни пантер у Индији. Уствари, црни пантера нема и то је леопард који има сувише много пигмента. Други познати пример је једна тропска риба, црна „молиснизија латипина“, чији су нормални примерци сиви с металним отсјајем и понеком црном пегом.

»СЛОНОВСКЕ« ЦИФРЕ

Мафарски истраживач и ловач Фенкови наишао је једном у шумама Африке на трагове неког огромног слона. Тек после годну дана Фенкови је успео да нађе и убије цинковску животињу.

Слон је био висок тачно 4 метра — пола метра виши од досад највећих познатих слоновца. У шуми није постојала

могућност да се цинковска животиња измери и због тога је њена тежина остала неутврђена. Али, само за усвајање њене две тоне тешке коже био је потребан пун камион соли. Лобања овог слона чува се данас у Смитсоновом институту у Америци. За испуњавање лобање било је потребно готово пет тона глине.

ЧУДНА ОСОБНА

Дрво бамаи расте у Индији, али оно има чудне особине. Од једног јединог дрвета може да постане читав мала шума. Ово дрво пушта са својих грана корен у земљу, а тај

се корен доцније претвара у ново стабло, тако да после извесног времена једно овакво дрво прекрије простор који по прилици заузима једна мала шума.

НОВ ПЕРИОД

Године 1794 Ели Витни пронашао је машину помоћу које

се ваде семенке из памука. Тим проналаском почео је нов период у производњи памука.

МОЖДА НИСТЕ ЗНАЛИ

Двадесет километара јужно од Дубровника, у великој ували протежу се поред обале три мала места: Купари, Сребрно и Млини. Свако од ових имена крије историју самог места.

На једном ненасељеном простору поред обале са нешто више земље него обично у овом оскудном крају, још у 17 веку копана је земља и прављен цреп који је у примитивним пећима сушен. Пошто се у овој околини цреп кама купар, то је и мало место створено насељем радника названо тим именом.

Друго место Сребрно, или како мештани кажу Сребрено, нема никакве везе са сребром. Име је дошло од латинског sub regio што значи под владом, под жупом, јер је читав крај припадао Дубровачкој жупи. Временом је та реч изгубила основни смисао, па је добила неко „логично“ значење и претворила се у Сребрно, са тенденцијом да се и оно друго с избаци према речи сребро.

Порекло имена Млини већ је очигледније. У овом крају било је много текуће воде која се сливала низ стеновити хриди изнад мора. Још давнио кад је и насеље настало ту су направљени млинови који су подмињавали потребе за брашном читаве околине.

РАЈ ЗА ДОМАЋИЦЕ

Налисту нових проналазака уписане су и три мале алине које су прави „рај“ за домаћице. Прва је кухињска пећ-фрижидер. Домаћица припреми јело за кување и остави га увече или рано ујутро у фрижидер. Затим укључи нарочити часовник који у жељено време дејствује на механизам једне полуге тако да се јело стави на пећ и ова почиње да га кува (или пече). Када је јело готово, пећ-фрижидер се аутоматски искључује.

Другу новину представља цепни радио-отпрежњик који омогућује домаћици да свршава послове, купује по вароши а чиновници да седи у канцеларији и да истовремено помоћу апарата теледирирају готовљење јела у кухињској пећи. То се чини једноставним повећавањем или смањењем температуре у пећи.

Трећа машина која треба да

перу и суши под, а када се у њеним аутономним батеријама електрична енергија исцрпи, сама прилази зиду, укључује се у коло струје градске мреже и напуни батерије.

ЗАГОНЕТНА ВЕШТИНА

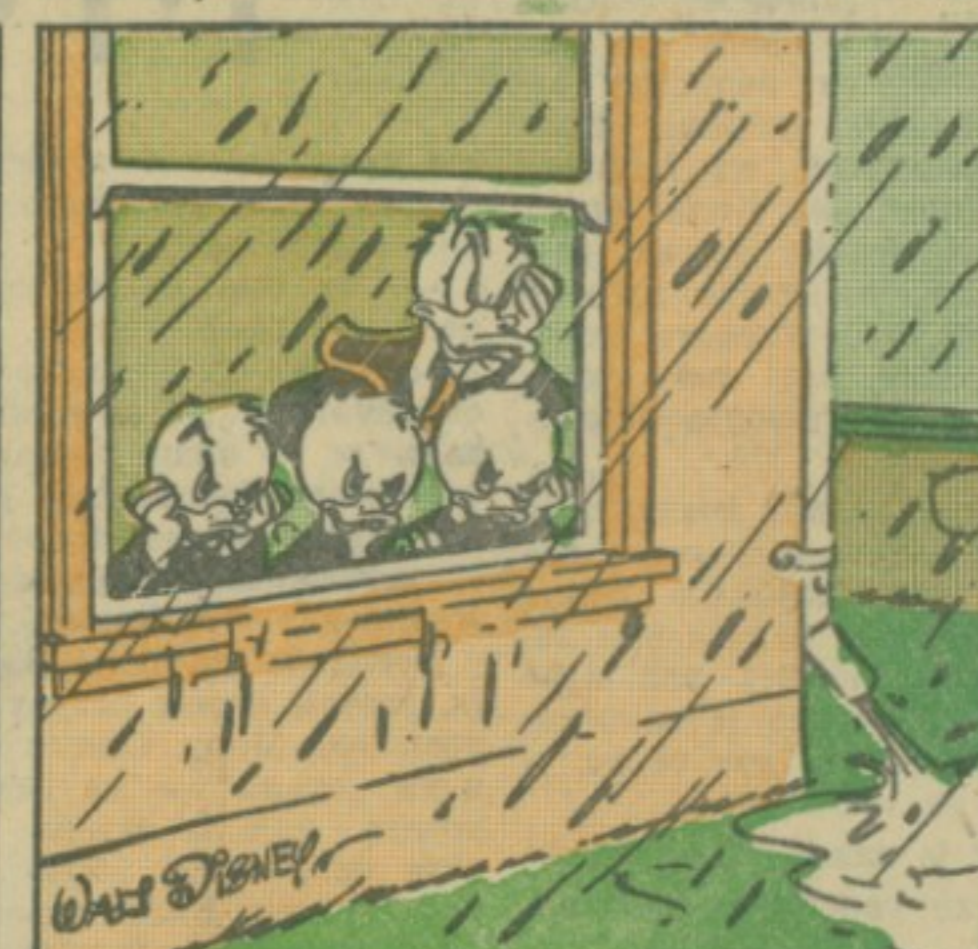
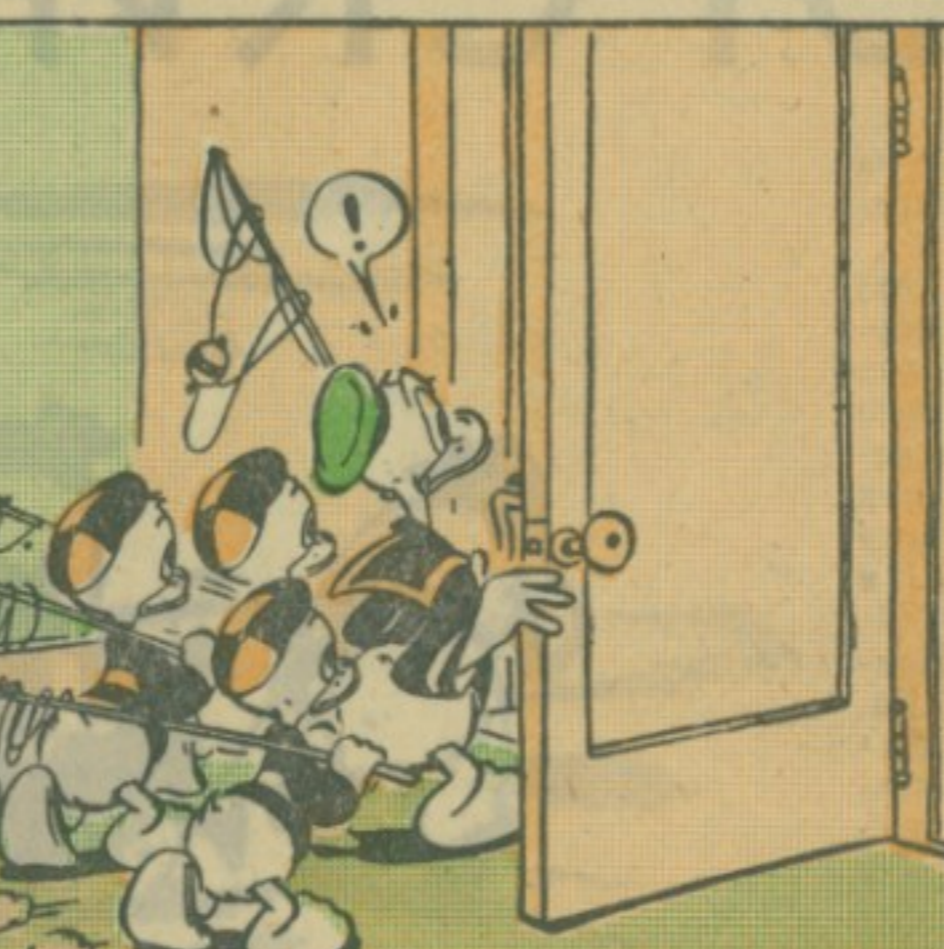
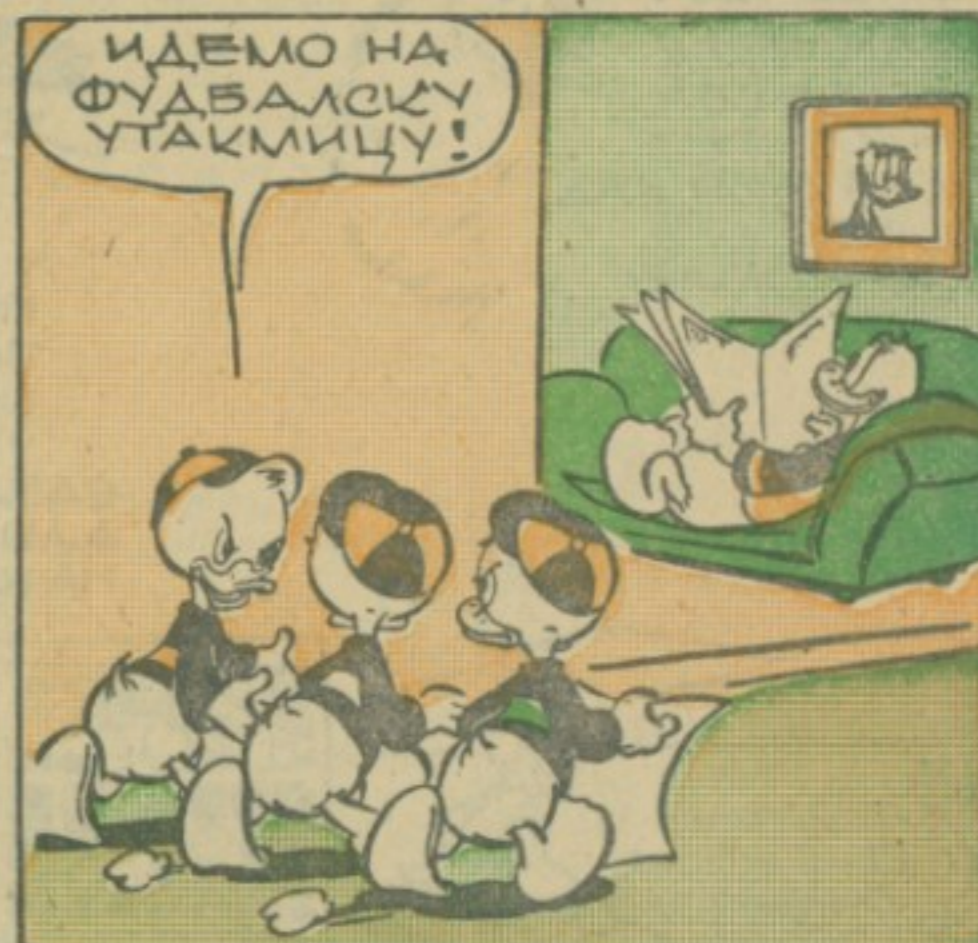
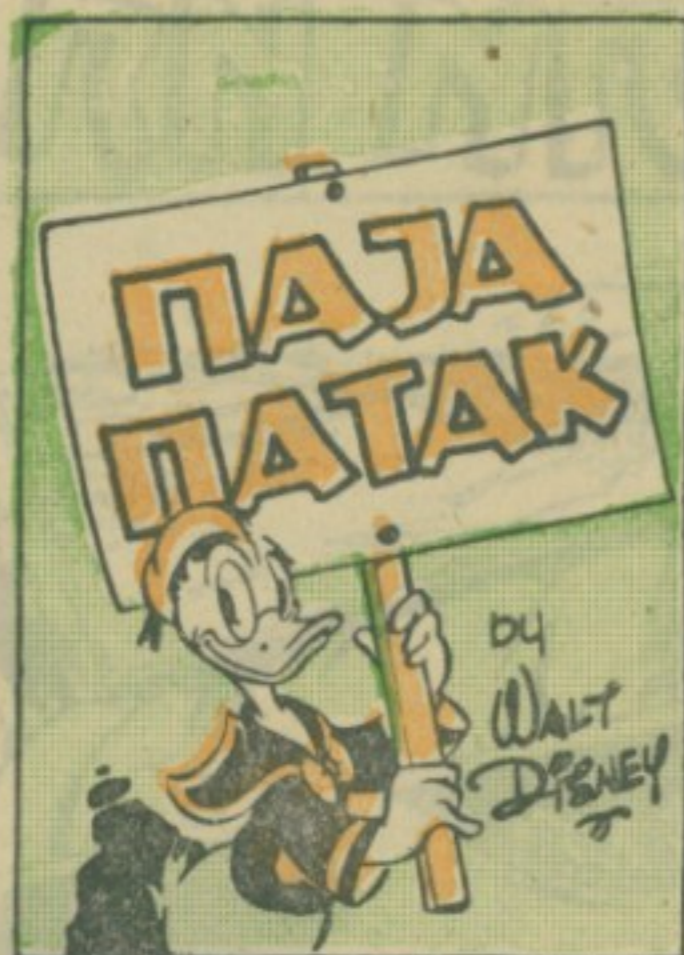
Много пре но што су европски народи били ближе упознати с металима, знали су стари Индијци да праве металне помоуде високе и до 2,80 метра. Поред тога, они су знали и веће средство помоћу кога су могли да спрече оксидацију бакарних легура.

ШАРПАНТИЈЕОВА ВАРКА

Познато је да човек није у стању да оцени тежину сваке ствари. Један опит најбоље то доказује. Две потпуно једнаке кутије по тежини, али различитог облика изазваће погрешан закључак: учиниће нам се да је мања кутија тежа. На први поглед ово се чини невероватно али ту има логике. Од веће кутије очекујемо да ће бити тежа, а када то не осетимо, онда ће нам тежина оне мање изгледати већа. Ова појава позната је под именом Шарпантијеова варка.

СРЕЂА МУ СЕ ОСМЕХНУЛА

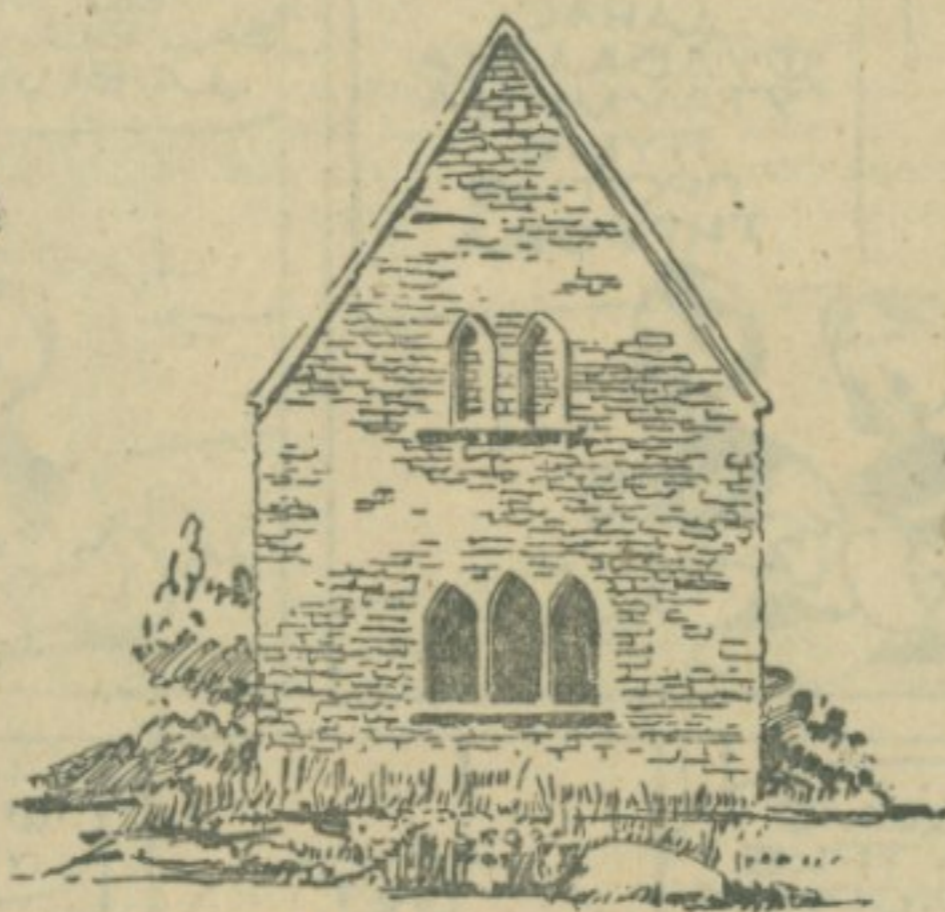
Бастер Китон, некад славни комичар, увек озбиљна лика и који се никада није смејао, живео је више од две деценије у забораву и таворно у беду. Пошто је већ превазио седамдесету годину и није имао средстава за надржавање, прихватили су га неки старачки адрес ствени домови. Али, флегматични Бастер један је од ретких глумца који је после дугог заборавља доживео тријумф. Нане, нека је недавно поново „дансирала“ телевизија, добио је ангажман за филм, купио је раскошну вилу у Холивуду и опет је постао филмски милионер.

ЦЕМОВ КЕНДРЕЈУ

ИЗ БЕЛЕРБИЈА У ЕНГЛЕСКОЈ ИЗНИКЛИ СУ ТРЕЋИ ЗУБИ КАД ЈЕ ЦИМАО 101 ГОДИНУ

ОВА ЗГРАДА У ИНЧМАХОМУ У ШКОТЕКОЈ, ПОДИГНУТА НА БРЗИНУ ДА ПОСЛУЖИ КАО МАУЗОЛЕЈ ЗА ЦИОНА ЛОРДА КИЛПОНТА УБИЈЕНОГ У ЈЕДНОЈ ОБАВИ САЗИДАНА ЈЕ ЗА СВЕГА 14 ДАНА, АЛИ СЕ И ДАНАС—ПОСЛЕ 315 ГОДИНА НАЛАЗИ У САВРШЕНОМ СТАЊУ

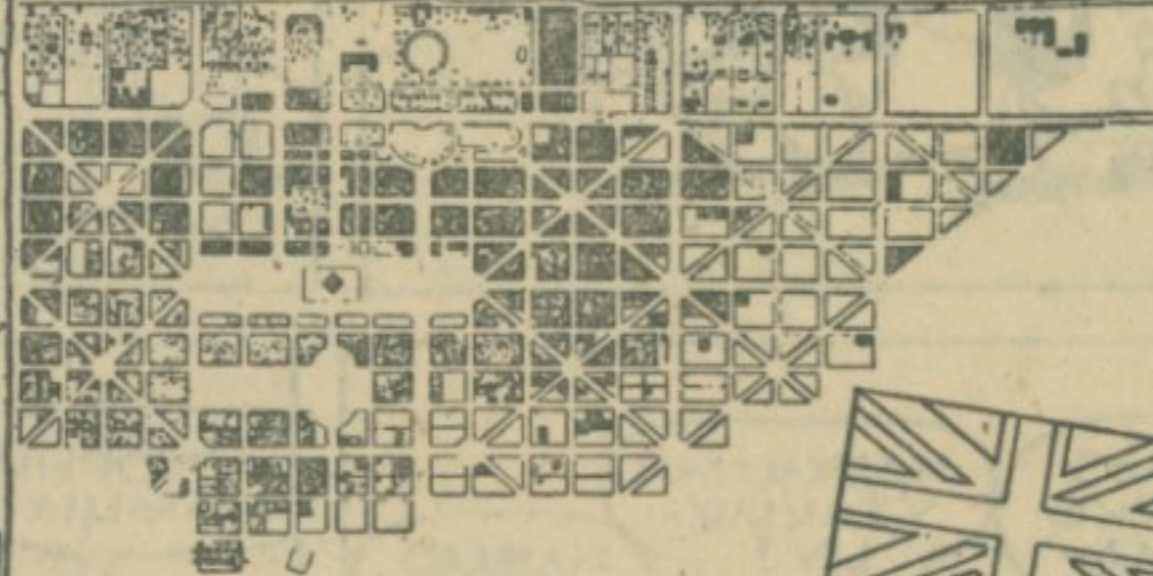
КОЛЕВКА ИЗДРЖЉИВИЈА ОД БРОДА

БРОД „ДОРК“ КОЈИ ЈЕ ЗА ВРЕМЕ БУРЕ ПРЕТРЕПО БРОДОЛОМ У БЛИЗИНИ ХОЛМЕДА (ВЕЛО) ПОТОНУО ЈЕ СА ЧИТАВОМ ПОСАДОМ И СВИМ ПУТНИЦИМА—САМ ЈЕДНОГ ДЕТЕТА ПО ПРЕЗИМЕНУ МЕДОКЕ ЧИЈУ СУ ДРВЕНУ КОЛЕВКУ ТАЛАСИ ИЗБАЦИЛИ НА ОБАЛУ... МЕДОКЕ ЈЕ, КАД ЈЕ ОДРАСТАО, ПОСТАО ДИРЕКТОР ОПЕРЕ У МОСКВИ—1957-

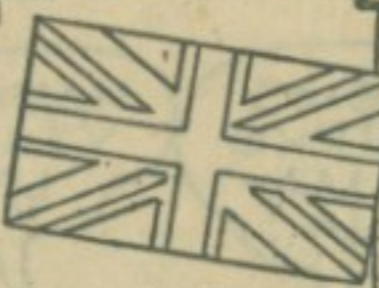
ГУСКЕ-РИБОЛОВЦИ

ВЕКОВИМА ВЕК НА ОСТРВУ МЕНТЕТ, У ШКОТЕКОЈ, ТРЕЊИГАНЕ ГУСКЕ УПОТРЕБАВАЈУ СЕ ЗА ХВАТАЊЕ РИБА. КРАТАК КАНАП СА УДИЦОМ ВЕЗАН ДОД ЈЕ ЗА НОГУ И ЧИМ РИБА ЗАГРИЗЕ МАМАЦ ГУСКА ИЗЛЕТИ НА ОБАЛУ

ГРАД КАРТУМ

У СУДАНУ (АФРИКА) РАЗОРЕН 1898 ОБНОВИО ЈЕ ЛОРД КИЧЕНЕР УЗЕВШИ ЗА ОСНОВУ ПЛАНА КРЕТОВЕ БРИТАНКЕ ЗАСТАВЕ

ОРХИДЕЈЕ

ИЗ НОВОГ ЈУЖНОГ ВЕЛСА (АУСТРАЛИЈА) КОДЕЛИЧЕ НА ДИВЉЕ ПАТКЕ У ЛЕТУ

© 1958, King Features Syndicate, Inc., World rights reserved.

МОРСКИ ГОСТ

Гостопримство се вера давно је постало пословично. „Личност госта је света“ — гласи неписани закон северних ширина. Биле да се нађете, на Чукотки или Тајмиру на Коли или у тундрама Велике Земље, осетићете то чим после дугог и заморног пута угледасте усамљену колибу или сиву кучу привременог станишта Самоједа-лутаоца.

Домаћин ће вас посадити на најлепше место крај огња, понудиће вам најбољи комад меса или рибе, налиће вам чајну ракију. Ништа вас неће питати; неучтиво је запиткивати човека ове док се не угреје и не утоли глад.

Такав је закон. Домаћин ће се смртно увредити ако понудите да му за то платите. Сматраће вас крајње неучтивим, ако му, пошто сте се заложили, сами не испричате о себи, о томе куда путујете и због чега и ако с њим не поделите последње новости које

сте чули. За гостопримство на Северу плаћа се једино искреним разговором.

— Ми смо поштовали тај неписани закон тундре, искрено се њиме одушевљавали, али смо сматрали да он важи само за људе. — пишу у својим заједничким успоменама с пута по Северу руски природњаци — истраживачи Крајевски и Лиманов. — Међутим...

Догодило се то на Варандеји, једном малом острву у Баренцовом Мору. Стигли смо на њега „сувим“ — са запрегом ирваса која је летела преко леда исто онако брзо као и кроз тундру. Било је рано пролеће. Ружичасти спубић алкохолног термометра још се јежио од студени и држао се око цртице која је обележавала минус 40 степени. Мада се сунце сваки даном све више дизало над хоризонтом, тер-

мометар никако није реаговао на његове сјајне, али не и топле зраке.

Већ првог дана упознали смо се с готово свим одраслим становницима острвског насеља које није бројало више од тридесет особа.

Сутрадан ујутру пробудио нас је громки лажеж паса. Обухвавши се на брзину излетели смо на кућни доклат. Недалеко од куће, на снегу, црнело се неко велико, мешини слично тело. Око њега, љутито лајући, скакали су чупави пси, док су људи стајали мало даље. Фока! Али, како је доспела овамо, жива и неозлеђена, уред насеља?

Сваки други становник острва је ловац који добро познаје навике „морске звери“, како овде називају фоку. Објаснили су нам да је фока, највероватније, изашла кроз неки отвор у леду недалеко од обале да би се надисала свежег ваздуха и да је... заспа. Док је спавала мраз ју је претекао и покрио леденом кором отвор кроз који је изашла. Кад се пробудила, око ње

је свуда био чврст лед. Тада се уздигла на „руке“, погледала око себе да би нашла пут у родну опшину и приметила у даљини тамне кровове кућа. „Морска звер“ има слаб вид и од кровова кућа вероватно су јој се учиниле слободне површине воде.

Оговорено говорећи, било нам је жао фоке. Брза и спретна у води, на снегу је изгледала потпуно беспомоћна. Њено лепо тачкасто крило је поддржавало, из отворених уста избијало је претеће сиктање, али очи, велике испуцане очи морског становника, гледале су уплашено и болно.

Били смо уверени да ће фоку тај сан несумњиво стати главе. Јер, лов на фоке је једно од основних занимања становника овог острва. Да би дошли до фоке ловци су често принуђени да преко замрзнутог језера преваде по десетину километара, да сатима и сатима чекају крај каквог огора на леду, да прибегавају стотинама ловачких досетки да би јој се приближили на домет пушке. А сад каква ореха:

пси, а иза њих су ишли људи. Много људи. Сви који су били слободни.

До најближег отвора у леденом покривачу било је више од милиметра. Уморни од терета, „опроводници“ су пустили фоку на неколико метара испред отвора. Осетивши слободу, животиња је грозничаво „замахнула“ перајима и устремила се према руци у леду. Стигавши на саму ивицу застала је, црне буљаве очи последњи пут су с чуђењем и благодарношћу благосуде на људе и фока је без плеска клизнула у тамну воду која се пушила на мразу.

Када је све било готово и ми кренули напруг у село, старац се, очигледно, сетно нашег питања и погледао хладно неке становнике насеља — не ловце — који су ставали по страни, погледао их погледом каквим се гледају људи који не схватају најлепше порице људског срца.

— Убити фоку у лову је храброст — рече он. — А ова животиња сама нам је дошла. Она је — гост.

животиња је сама дошла у насеље.

Најстарији међу ловцима, је дан седобрки старац, дозвољава је тада једног дечака и нешто му рекао. Малишан се осмехнуо, климнуо главом и отрчао.

— Шта намерава да чините? — запитали смо ловца.

Старац је удахнуо и као да је пречуо наше питање, рекао: — Ех каква крупна животиња! Има у њој бар сто кило.

Малишан се већ враћао и издалека је виком: — Нашао сам!

— Хајде! — кратко је наредио старац.

Два јака ловца, не хајући за претеће сиктање незване дошљакнице, зграбили су је за пераја и стаји је вући према мору. Испред њих су трчали дечаки, око њих су скакали

Необична путовања

За љубитеље сензација пут око света на сплаву или ваздушном балону не претставља

више подвиг вредан пажње. Њима је потребно нешто још необичније.

Недавно су многи листови у свету донели вест да је неки двадесетпетогодишњи младић

пешнице прешао пут од Сингапура до Ламанша, преваливши на тај начин, за годину дана растојање од 30 хиљада километара. Сваког дана он је просечно преваливао 70 до 85 километара.

Два млада Аустралијанца одлучили су да замраче славу овог Сингапураца. Они намеравају да предузму пут око света на ручним двоколицама. Како су изјавили, они ће наизменично возити један другог и смењиваће се после сваког префењог километра. „Механизовани пешаци“, како су себе назвали, одмараће се само на пароброду приликом преласка с континента на континент.

Мачке које звоне

На улицама једног португалског града стално се разлиже тихо звоњење. Међутим, то није нека новоувелена врста звучних сигнала градског саобраћаја, већ звоне мала звона обешена о врат свих мачака у граду. Ове, иначе љупке, домаће животиње наградиле се хране мањим птицама при че-

меу, наравно, не праве разлику између корисних птица и штеточина. Најзад је општинска

ЗБОГ ТОГА

Управник опсерваторије у Зонебергу, Источна Немачка, Куно Хофмајстер открио је нову комету. Али, исту комету открио је у Средњој Африци Бестер, управник опсерваторије у Блемфонтјну. Због тога је и ова новооткривена комета названа „Хофмајстер—Бестер“.

управа издала наредбу којом се сви сопственици мачака обавезају да својим љубимцима везу звона око врата. Ствар је птица да ли ће се спасавати од ове звононе опасости или не.

ПАБАЛА

од вредим сунцем Индије живе људи изванредно отпорни, издржљиви и спретни. До сада су често успевали у много чему што Европљани веома тешко или никако нису могли постићи. Понекада та достигнућа изискују изванредан напор воље и снаге, као и максималну концентрацију.

На фотографијама се види један играч „пабале“ из јужног дела државе Бомбај. Вежба се састоји у томе да се железни ђуп пун воде, тежак око 35 килограма, подигне на врат а да се прито не проспе ни једна кап воде и рукама се ниједном не дотакне. Исто тако треба излити воду на ђупа до последње капи, олет без помоћи руку. Ово је

веома тешко извести јер је ђуп готово лоптастог облика и прилично глуда.

На слици 1) види се како се ђуп помоћу бедара подиже са земље; 2) ђуп је на коленима и опире се о прса. Да би се то постигло потребна је сарадња мишића ногу, врата, прса и стомака као и помоћ браде. Најтеже је преместити ђуп са колена на рамена као што видимо на слици 3). Јаким и кратким покретима читавог тела као и пажљивим покретима леђних мишића ђуп прелази на рамена и премешта се на врат (слика 4). Ништа није лакше ни изручити воду из ђупа (слика 5). Последње капи се морају излити преко главе (слика 6). Пабала је зато делимично игра и тешка вежба снаге, спретности и пажње.

БЕЗ ТАКМАЦА...

Нов холандски брод „Ротердам“ који је почетком септембра кренуо на своју прву пловидбу у правцу Њујорка има носивост од 38.650 тона. Он није ни највећи ни најбржи брод на свету, али у погледу удобности он засад нема такмаца. „Пловачки дворач“, како га Холанђани називају, може да прими 1450 путника. Уз оваку кабину постоји купатило или туш, ватни телефон и уређаји за подешавање климе. На броду се налазе још: трпезарије, салони, барови, турско купатило (амам) и позориште за 500 гледалаца (највеће бродско позориште на свету). Постоје и трговине: од продавнице дувана до јувелира и много другог што чини путовање удобним. Мотори имају 35.000 коњских снага. На броду постоје стабилизатори који спречавају њихање брода, затим десцилатори који могу 900 тона морске воде сваког дана претворити у слатку воду за пиће, итд.

Стомак који вари све

Чувар слонице „Анда“ у ротердамском зоолошком врту тврди да сви дебелокошци нису сладокусци. Има их и веома прождрљивих који гутају све што стигну. Једног дана када је био слободан, чувар је посматрао „Анду“ и записивао шта је све она од публице добила и појела: 1706 шака ораха, 198 комада хлеба са маслом, 891 режњак сувог хлеба, 516 бомбона, 811 бисквита, 2 корнета сладолета, 17 јабука, 198 кришки поморанџе, 1 кобасицу, 1 кожни рукавицу, две мале гранчице и 1 кожни појас.

Необичан сусрет

Многи се сећају чељускињаца и њиховог спасавања које је 1934 године узбудило свет.

Увече, 12 фебруара 1934 године ледене санте су се сасвим склопиле око брода „Чељускини“. Иако се маневрисало из све снаге брод није могао да крене напред. Ујутру, лед је пробио дно брода и вода је продрла у машинско одељење. Минути су били избројани.

Путници и посада спасавали су из брода шта се могло и истоваривали на ледену санду.

Чуда се команда капетана брода:

— Сви на лед!

Крма брода се све више издизала, појавио се затим застор паре и воде и брода више није било.

Сви су остали на леду: сто шесторо њих, међу њима и две бебе.

— Једна од њих, — сећа се Михаил Водопјанов, један од авијатичара спасавања „чељускињаца“. — двогодишња Ана Бујко ишла је са родитељима на Врангелово Острво. На броду је тек проходила и проговорила. Друга девојчица је била још мања — родила се на броду. Њени родитељи, научни радници, дали су јој име Карина јер је рођена за време пловидбе Карским Морем.

Заједно са осталим бродоломцима и Карина се нашла на леденој санди. Тешко је било и одраслима акамоли беби од неколико месеци. Морала

је да се смрзавала на леду страшног Чукотског Мора. Да би је како-тако заштитили од хладноће, умотали су је у јеленске коже, од које су направили и мали шатор у самој леденој кући. Мајка би је преповијала тек када се ваздух загрејао од људског дисања. А када су чељускинци саградили дрвену бараку, Карина је добила топлији кутак.

Први авион који се спустио на ледену санду да би спасао чељускинце понео је са собом Карину и њену мајку.

Готово четврт века касније Водопјанов је опет пошао на поларни лед. Са овом експедицијом приспео је у Лењинград. Ту су га студенти Арктичког института замолили да им исприча о својим најзначајнијим летовима.

После предавања — пише Водопјанов у својим мемоарима, — пришао ми је професор Јаков Јаковљевић Гакел.

— Водопјанове, — рекао

ми је он, — ни ете повезујући име Карина. Да ли се сећате тог детета?

— Како да не! Била је нежна и питома. Ишла је из руке у руке. Ја сам је њихао на коленима.

— Па онда упознајте се, — насмејао се Гакел и привео к мени две високе девојке. — Која је од њих Карина?

Из недоумице ме је избавила сама Карина. Насмејала се и пружи ми руку:

— То сам ја! Да се опет упознамо!

Карина Васњева је тада студирала на геолошком факултету у Лењинграду. Избрала је одважну професију да испитује недра земље, уз стално лутање по шумама, тајгама и пустињама.

— Зар те родни крај не вуче? — упитао сам Карину.

— Када будем завршила факултет отићи ћу да видим Карско и Чукотско Море, — обежала ми је она.

Покренуо срце »мртваца«

Ударац са стране по грудима може да покрене срце које је престало да куца, каже доктор Џон Бренденбург из Делфорда. Он је описао случај 64-годишњег човека који је за време играња голфа наједном осетио јак бол у грудима. Иако је брзо пренесен у болницу он је „мртавио“. Доктор Бренденбург није могао да осети његов пулс, није чуо срчане тонове, нити је приметио да болесник дише. Тада је ударио три пута кратко по левој страни груди „умрлог“. После трећег удараца осетило се јако али неправилно куцање пулса. Четрдесет минута доцније пулс је постао правилан.

Ђурин Обилић

Ђуро Јакшић радио је неке слике за манастир Враћевшницу израдио је, поред осталих, и слику Милоша Обилића, чијем је телу дао велике размере, а лицу необичан израз.

После неког времена запитали су Ђуру зашто је тако

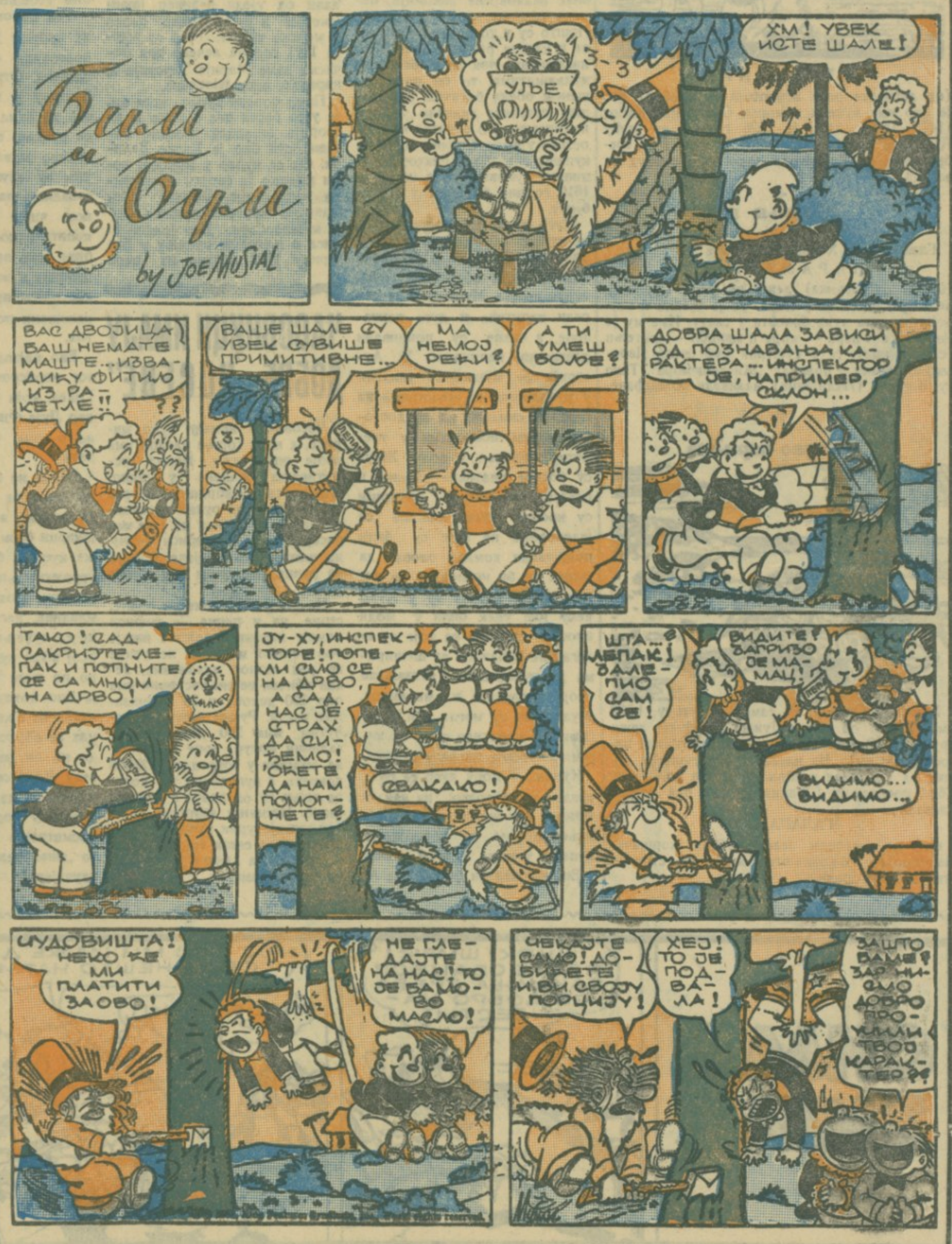

израдио Обилића. Он им је одговорио:

— Па када је Обилић нека је и снагом обилао.

— Али му лице казује да не мисли добро!

— Поћи у намери да се убије цар Мурат усред његове војске, па размишљати — не бива. Ко убије цара — не мисли, а ко размишља — није Обилић! — одговори Ђуро.

ПЛАНИНА БОГА ХЛАДНОЋЕ

У источној Африци лежи један вулкански масив чије се три високе купе — Шира (4.300 м), Мавензи (5.355 м) и Кибо (6.010 м) — виде са велике удаљености, јер бљеште изнад мора зеленила. Последња купа, Кибо, покривена је вечитим снегом и ледом; ни тропско сунце Африке не може да отопи њених 10 ледника. По веровању Суахими црнаца на тој хладној планини живи Nscharo — бог хладноће а како се планина на њиховом језику каже Kilima, то су они цео масив назвали **КИЛИМАНЦАРО**

*

Драги град

Главни град Туркменске ССР
А Ш Х А Б А Д

има око 200.000 становника. Он је основан 1881 године у Ахалтекинској оази на југу пустиње Кара Кум. Име му потиче од туркменских речи: ush — драг мио и abad — град, тојест Ашхабад — Драги град.

*

Отац јабука

Тако се на језику Казахстанаца зове главни град Казахстанске ССР

А Л М А - А Т А

који има око 350.000 становника. Име му одговара, јер у његовој околини има много воњњака, највише јабукових.

*

Земља сребра

АРГЕНТИНИ

(од латинске речи argentum — сребро) дао је ово име чувени поморац Себастијан Кабот (1477—1557), када је 1526 године на ушћу Ла Плате мењао своју робу у замену за сребро, које су Индијанци доносили однекуд са запада.

*

Житељи мора

Главни град Холандске Гвијане
ПАРАМАРИБО

(90.000 становника) лежи на реци Суринам, недалеко од ушћа у море. То је уједно и највећа извозна лука боксита у свету. Име му је индијанско: пара — море и марибо — житељи (становници), те у суштини име града Парамарибо значи у преводу „Житељи мора“. Тако су Кариби (Индијанци) називали Холанђане.

*

Острво корњача

У Тихом Океану, на самом полутару, 1.000 км западно од обале Јужне Америке, лежи група од 16 острва чија укупна површина износи 7.800 км². На њима поред гуштера дужи од 1 м живе и корњаче тешке до 700 кг. Због последњих Шпанија су сва ова острва назвали

ГАЛАПАГОС

што на њиховом језику значи корњача. Малобројно становништво живи од сточарства и земљорадње.

ПРИЗОР СА КУПАЛИШТА НА ОБАЛАМА ЛАМАНША СЕДЛАМЕСЕТИХ ГОДИНА ПРОШЛОГ ВЕКА

НЕКАД И САД

Једно од првих писаних сведочанстава о заједничком купању људи у већим воденим пространима оставио је Пофе Флорентинац, који је описао своје утиске о купању у базалској лековитој бањи 1415 године.

У тој чувеној бањи, у то време било је око 30 басена у којима су се заједно купали мушкарци и жене. Према Пофовом писању мушкарци и жене су били одвојени решетастом оградом.

Купања у млакој бањској води су била тако пријатна, пише Пофо, да су многе жене по цео дан седеле у води. Оне нису излазиле ни за време обода, већ су једе са столова који су плivalи по површини воде и на којима су се налазиле сваковрсне ђаконије, печена живина, воће и сиреви. Пошто су у то време друштвене и класне разлике биле врло наглашене, чак и у бањским купалиштима, то би по завршеном обеду богатих, сиромашни главачке скакали у воду и отимали се о отпакте који су остали у води. Сличне описе са купања оставио је ректор Лајпцишког универзитета који је 1615 године боравио у Пломбјеру.

Дуго су се мушкарци и жене купали обучени до пуне. У басенима XVII и XVIII века они су били обученији него икада раније. Мушкарци су носили капутине и дуге панталоне, а главе су покривали платненим капицама. У Аустрији су мушкарци улазили у купалишта са шеширима на глави и скидали их са достојанственим покретима у тренутку ступања у воду. Жене су носиле платнене хаљине и плетене шешире. У Аустрији су носиле дуге хаљине са шлеповима на које су били пришивени комади олова да сукуње не би исповиле на површину. У Базелу су у XVIII веку још увек били у моди плочећи столови на које су елегантне купаонице са шеширима и рукавицама остављале своје дуванкесе и марамиче. Мушкарци су могли ући у заједничко купатило само са китам мирисног цвећа у рукама.

Купање у мору дуго се сматрало за неаурадно, па чак и опасно по живот. Зар треба бољег доказа од дефиниције купања у мору која се налази у Енциклопедији француске А-

— НЕКАДА ЈЕ КУПАЊЕ У МОРУ БИЛО ДОЗВОЉЕНО САМО ОНИМА КОЈЕ СУ УЈЕЛИ ВЕСНИ ПСИ — ВАЊЕ У КОЈИМА СУ НА ПОВРШИНИ ВОДЕ ПЛОВИЛИ СТОЛОВИ СА ПЕЧЕЊЕМ И ВОЉЕМ — НА КУПАЛИШТИМА XVII И XVIII ВЕКА КУПАЧИ СУ БИЛИ ОБУЧЕНИ ДО ГУШТЕ, ЖЕНЕ СУ УЛАЗИЛЕ У ВОДУ СА ШЕШИРИМА НА ГЛАВАМА А МУШКАРЦИ СА ВУКЕТИМА ЦВЕЊА

кадемије наука од 1718 године: „У мору се купају они које уједе бесан пас.“ Лечење у лековитој морској води се састојало у томе што се наспрадали од уједа везивао јаким ужетом и у три маха бацао у морске таласе. Тако су марта 1671 године лечене три почасне даме Марије Терезије и, наравно, нису излечене. Први морски купач кога није ујео бесан пас о коме је историја оставила извесне појашњености био је Карло Велики. Он се купао у морској води заједно са својим официрима гардијастима. Велики обожавалац морских купања био је и Наполеон. Ево једног описе о његовом купању у Бијаритцу 1808 године из пера

ЧАСОВНИЦИ ИМАЈУ ДОБРЕ „НОСЕВЕ“

Часовници немају чуло мириса, а ипак горњи наслов има своје оправдање. Наиме, испитивања вршена у једној швајцарској фабрици показала су да су добри ручни часовници веома осетљиви на јаке мирисе, тојест да мириси утичу на њихов рад. Најјаче дејство на ручне часовнике има мирис руже.

На веће часовнике — зидне, стоне, па и цепне — мириси немају никаквог дејства или је оно толико мало да не утиче на рад сатног механизма. Један обичан цепни часовник има око 120 делова и 26 подмазаних места. Ручни часовник, међутим, има 200 делова. Никални котур, срце часовника, изврши у току дана 400.000 покрета, а зупчаници тог котура тањи су од власи с човечије главе. Најмањи завртан за један минутајурни ручни сат има пречник од свега три десетине милиметра, а дужи је од једног милиграма.

генерала Бранта: „Сваком императоровом купању претходи извиђање морнаричке коњице да би се предупредило свако изненађење које би могли придирити Енглези. За све време док се Наполеон купао деташиман кавалерије је чувао прилазе обали а неколико десетина коњаника су под пуном ратном спремом на својим коњима одлазили неколико десетина метара далеко од обале према пучини.“

У доба Реставрације купање се препоручивало само извесним болесницима а за време француског краља Шарла X постојали су већ „заклети купачи“. То су били најбољи спортисти и људи изузетне физичке снаге који су слично данашњим спасоцима носили на прудима нарочите плакете и прискакали су у помоћ случајним утопљеницима.

Тек половином прошлог века купање је почело да се упринавља од стране широк масова. Отмен свет је тада у Булоњу у кочијама одлазио све до саме обале а свлачење се вршило под заштитом брижљиво затвореног возила. Затим су слуге над водом постављале нарочите шаторе испод чијег се крова могло купати неколико особа. Све је било тако организовано да мушкарци и жене у таквим „недостожним приликама“ не буду изложени погледима непознатих.

Ево најзад упутства познатог париског лекара доктора Голца, који је био и лични лекар Луја Филита из 1835 године, о томе како се треба купати:

„Деца не смеју остати у води више од два до три минута дневно, жене четири а мушкарци осам до 12 минута. Дуже купање би могло озбиљно угрозити њихову нервну равнотежу. Познавао сам једног млађана, наставаља доктор Голца са чуђењем, који се у морској води купао три пута дневно по пола часа! Наравно, он је био потпуно идиот. Када се изађе из воде потребно је одмах се обрисати да морска вода не би изветрела на нагом телу. Када се купач обуче пожељно је да не гледа поново у правцу морске воде. Овакво посматрање може да доведе до „виша незгода и несрећних случајева!“

ЦАРСТВО ОБЛАКА

У индиској држави Асаму лежи пространа зараван Асамски плато. Она је позната и под домаћим именом

МЕГХАЛАЈА

које у преводу значи Царство облака — „мегха“ — облак — и „алаја“ — царство, стан. Име јој одговара. То је једна од највлажнијих области на свету; у месту Чералуји годишње се излучи просечно 12.000 мм падавина — више него било у ком другом месту у свету.

*

Прекрасна појава

Блистави врх Каракорума
ДАПСАНГ

раније познат под именом енглеског истраживача Годвина Остина, по висини је други врх у свету — 8.611 м. Тибетанци су му заиста дали лепо име — Дапсанг, тј. „Прекрасна појава“.

*

Мајна богова

Тако су Непалци назвали највиши врх света
ЧОМОЛУНГМУ

познатији под именом МОНТ ЕВЕРЕСТ, висок (по новим подацима) 8.848 м. Овај врх алпинисти су освојили тек 10 марта 1953 године.

*

Влажна река

Највећа река у Европи
ВОЛГА

дугачка је 3.688 км. У њеном сливу, који је по површини 5,4 пута већи од Југославије, живи преко 50 милиона људи. У прошлости је она имала више имена. Садашње потиче од руске речи волглиј, што значи влажан. Кад знамо да се Волга сваког пролећа излива и обилно напата равнину око свог тока у којој постоји још и преко 1.000 језера, онда је њено име — „Влажна“ — заиста оправдано.

*

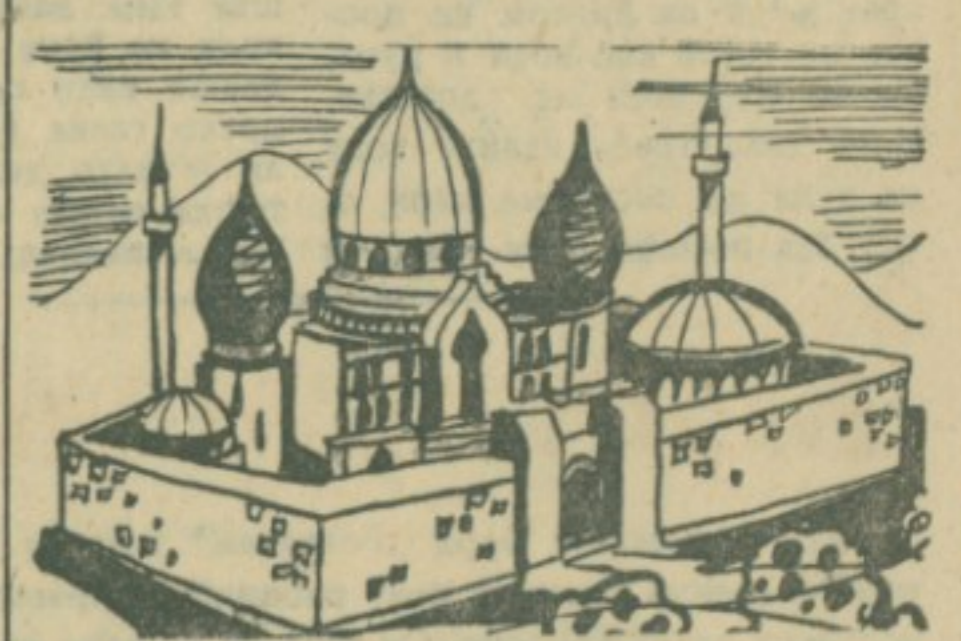
Бездан

Мала република у Централној Америци
ХОНДУРАС

(1,8 милиона становника, површина 112.088 км²) као и истоимена Британска колонија (око 100.000 становника, површина 22.965 км²) добиле су то име од шпанске речи „хондо“ — дубоко, те би Хондурас значило „Бездан“. Име је сасвим оправдано, јер је у близини Хондураса Караибско Море врло дубоко.

*

Пророков град

У Хеџасу у Саудиској Арабији лежи један од светих градова свих муслимана света

МЕДИНА

(око 50.000 становника), чије име потиче од арапског МЕДИНЕТ-АН-НАБИ, тј. „Град пророка“ (Мухамеда, 570—632 год.).

У далеком свету

У Горском Котару и данас постоји израз „Американци“ за оне који су морали некада да напусте свој крај и да се упуте у далеки свет преко великих мора не би ли тамо у непознатим земљама нашли бољи живот.

Горски Котар, Хрватско Приморје и Далмација упутили су у свет наше прве исељенике. Већ тамо с краја XVIII века, нарочито у Северној Америци, има наших људи из ових југословенских области. У другој половини прошлог века та емиграција све је јача. На обалама Тихог Океана, неколико стотина миља јужно од Ванкувера, и данас постоји насеље које носи назив „Винодолски“, што значи да су га основали наши људи из Хрватског Приморја, из Винодола, и то врло давно, пре сто и више година. Требало је имати огромне смелости да се у то време пређу бескрајна пространства Сједињених Америчких Држава од обала Атлантског до Тихог Океана, Великог Мирног Мора, како су наши људи некада назвали Тихи Океан, и на његовим обалама цезнули за „шкољницама“ у свом Јадранском Мору. И док су једни од њих ко зна како стизали са Атлантика на Пацифик, други су се пошто би једрењацима опловили читав амерички континент, искрцали у „Светом Франси“, т. ј. у Сан Франциску. Одатле их је пут водио у сасвим непознате и врло опасне пределе „Дивљег запада“.

Пут у далеки свет

Једни су се задржавали на обалама Тихог Океана као рибари, продукујући оно исто занимање од ког су живели и у Старом крају. Други су одлазили у унутрашњост као копачи руда, а нарочито као трагачи златних жила. Од њих се мало ко вратио у „Светог Франси“. Њихова судбина била је најтежа.

Како су пролазили наши људи који су, тражећи хлеба, дубоко продли у још увек врло слабо насељене државе североамеричке уније, о томе казује и повест Јосипа Краља, из Мркопоља, у Горском Котару, који је 1852 године напустио свој родни крај и упутно се у далеки свет.

Аустријски конзул у Сан Франциску 1865 године послао је ријечком гувернеру један замотуљак, у коме се налазио низ докумената, један ишањани нотес и напомена да је код њега похрањено око две хиљаде долара, које му је оставио Јосип Краљ, пре него што је пошао на свој последњи пут у трагање за златом. Поред тога, у тој напомени речено је да је „извесни“ познат под именом Цозеф Кинг,

аустријски поданик и да је код тамошњих власти уредно регистрован, с ознаком „из земље Хрватске, државе аустријске, града Меркополиса у Монтанском ревиру, на обалама тријестинског мора“.

Ми сиротиња без новца

Конзул је две године чекао да се Јосип Краљ врати, као што је било договорено. Он је рок чекања продукио још за једну годину, знајући какве прилике владају у пустим америчким земљама и да је у њима тешко пронаћи поданика „његовог царског аустријског величанства“. Када се „Цозеф Кинг“ није вратио у Сан Франциско ни после три године, конзул је сматрао да је „ствар свршена“ и похрањене ствари послао у домовину...

Ко зна ко је узео Јосипову уштеђевину. Документа су остала: За њих се нико није интересовао, као ни за бележницу у коју је он унео толико занимљивих ствари. У њој се налазе белешке које обухватају готово десет година из живота наших најранијих исељеника у Сједињене Државе Америке.

Из те бележнице навешћемо само неколико одломака, а због лакшег разумевања нешто ћемо их допунити и прилагодити данашњем нашем изразу:

„1852 — крај године: Дођох у Неви Јорк, са кумом из Чабра (место у Горском Котару). Од Бремена града у Немачкој путовање мучно, а ми сиротиња без новца, па скупајлај мрвице од онога што другима остало и тако пређосмо велико море за две недеље. У Новом Јорку не нађосмо посла, него рекоше да идемо даље. Богато ме бог два пута дели, а сиротиња пут под ноге... И

потрошисмо последњи новац. Неки наши што их ту нађосмо кажу да идемо на весту (запад) — тамо мајсторе као што смо ми траже. (Краљ је умео да прави секире, ексере, да поправа пушке и друго оружје и да израђује разне предмете од гвожђа. То је научно код свог кума у Чабру, где је би-

ла развијена радност те врсте)“.

Злата као у нас камена

Одломак дневника из фебруара 1853 године:

„Зима јака. Ми смо кренули на језера, од њих једно зову Горње, а сасвим залеђено. У месту Дулут, у земљи Минесоти, радили два месеца, и пр-

вене људе први пут видели. Од њих добили крзна, а за узврат поправисмо неколико пушака и саградисмо доста ствари од гвожђа...“

„Април 1853: ... И нађосмо се опет наших. Нас два из старине, (Краљ и његов кум) и три Винодолца. Један од њих, Иван, рече: „Ајдемо, браћо, кад смо наши заједно, на другу страну света где је Мирно Море. Кажу: земље има много и злата као у нас камена. Пођосмо...“

„Август, 1853: Мучно је. До Мирног Мора далеко. Сад радимо у Форти и (тврђави) Пеку, на реци Мисурни. Мајко моја, далеко ли си. Да ли јудиш за својим сином. Земља је ово Монтана, и у њој покопасмо кума. Дуго је већу док није свенуо. Тешко ми је, оплакасмо га, а ја највише. Да недемо даље, говорје солдати у Форти, јер црвени људи држе све путеве за Мирно Море... Па се договорисмо да ипак пођемо...“

„Почетак октобра, 1853: У Орегону на Тихо Море стигосмо, од нас пет који смо пошли — два у Нови Порт (Нупорт). Из Фортице Пека пођосмо са стотине кола, пуних онима што траже срећу, али сви не стигосмо онамо куд наумисмо. Бијаше велике невоље с црвеним људима, и многи од наших погибоше, па тако и наша два дична брата Винодолца. Од њих узеше косу и кожу са главе, а ми их покопасмо како је ред. Винодол, плачи за својим синовима, никада их више видети нећемо...“

Жудео је за родним крајем

Потом Јосип Краљ бележи само места, готово током десет година, где се налазио и

шта је где радио и колико је зарадио. Тражећи злато по Калифорнији, види се из белешка, он је имао и успеха. Иначе, углавном, се бавио својим занатом, обилазећи пушта насеља дуж обала Тихог Океана од Портланда до Сан Диега.

Стекао је прилично новца и жудео је „када буде човек имућни“ да се врати у свој родни крај. Али десила се невоља. С једном групом копача злата и ловаца Краљ је кренуо у унутрашњост Неваде, јер се прочуло да има налазишта злата која још нису коришћена. Нешто од свог уштеђеног новца похрањено је код једног пријатеља у Сан Франциску, а остали су уложили у посао. После неколико месеци пешачења кроз пусте пределе Неваде — ову групу напали су Индијанци Чејени, разбили је, опљачкали и уништили. Пуким случајем Краљ у овом препаду није погинуо. Чејени су га заробили и држали у ропству пуне две године. Код Чејена је наш Мркопољац радио свој стари занат и био од велике користи ратничком индијанском племени. Чејени су га чак водили у своје ратничке походе будно мотрећи и пазићи на драгоценог „бледоликог човека“ који је умео да „двојбојно оружје“ и да од гвожђа израђује ванредно корисне ствари.

Последње путовање

У једном окршају са америчком војном коњицом, у коме су Чејени били поражени, Краљ је успео да се домогне слободне и да се врати у Сан Франциско, али без игде ичега, осим оног малог дела своје уштеђевине коју је похрањено код пријатеља.

Сад је опет требало све почети изнова. И Јосип Краљ, познат као Цозеф Кинг, није дуго мислио. После неколико месеци боравка у Сан Франциску, он се одлучно да поново пође у потрагу за златом, јер се прочуло да су откривене нове богате жиле у Сијери Невади. Пре тога он је с аустријским конзулом у Сан Франциску уредио све своје животне ствари, мислећи углавном на своје у старом крају које већ одавна није видео, нити је ништа о њима чуо. И пошао је на свој последњи пут с кога се више никада није вратио.

Међутим, његове белешке говоре о чудесним судбинама наших људи у далеком непознатом свету и о њиховим чежњама за родним крајем који су морали да напусте због мукотрпног и тешког живота.

препаријем за патуљке. У друштву своје сабраће, осећао се срећан. Имали су свог обућара, свог кројача, шољављивали су се пред публиком и без понижења зарађивали хлеб.

На једној турнеји по Европи нашао је себи жену, Ему, 25 сантиметара вишу од њега, са којом је и данас у браку. Њиховом венчању присуствовало је веома много света. Да их радознала публика не угуши, брачни пар је морао после венчања да побегне кроз један споредан излаз.

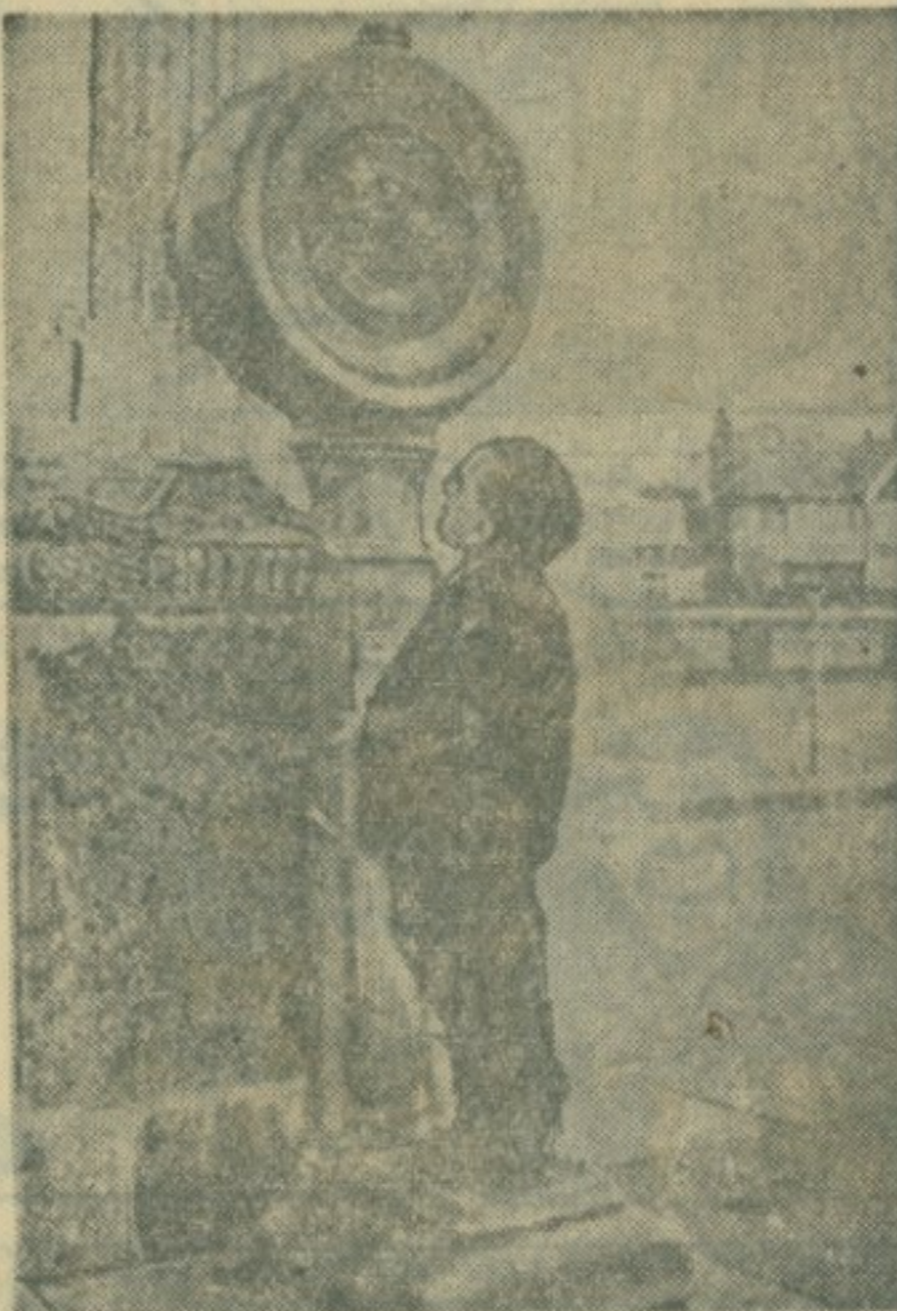
Хенри Беренс, говорје шпански, португалски, енглески и немачки. Настајењ је у граду Вортингу, у енглеској провинцији Сасекс.

Хенри Беренс има 62 године, пореклом је Немац, рођен је у Бразилији, обичао је све континенте

те показујући се пред публиком многобројних циркуса, висок је око 75 сантиметара а тежак свега 14,5 килограма. Он деценијама носи титулу најмањег човека на свету.

Овај „Лилипутанац“ међу „Гуливерима“ сваког дана мора да савлада велик број препрека које за нормалне људе не представљају никакву тешкоћу. Не може дуго да пешачи, јер сто метара за њега представљају „километар“. Те-

НАЈМАЊИ

СТАР 62 ГОДИН Е — ТЕЖАК 14 КИЛОГРАМА

шко му је да отвори кућна врата а сваки степенник износи скоро половину његове висине. Мада је обичан пас за њега као коњ, воли животиње, па чак и коње, иако су они за њега високи као за нос слоновима.

Отац и мати Хенри Беренс били су нормални људи. Чак и он, док је био дете, није се ничим одвајао од својих во-

шњака. Али, у другој години живота наједном је престао да расте.

Кад је навршио 20 година, а нарочито пошто је изгубио родитеље, Беренс упокојаје горак живот, јер су се пред њим затварала сва врата. Напустио је Бразилију и отпутовао за Венецуелу. Његов животни проблем био је решен тек пошто се упознао са једним им-

Не знају за вршњацицу

У грађевинском предузећу у Монреалу једног дана руководиоци су запазили да помоћни радници Индијанци, припадници племена Моакзак, из оближњег резервата, не осећају вртоглавицу када се налазе на великим висинама. Тамо се слободно крећу као да ходају по равном земљи. То је „одлучно судбину овог племена“; сви његови чланови запослили су се у високоградњи, а то је посао који се у Америци најбоље плаћа. Они су запослени увек када се праде мостови изнад кањона, када се подику облакодери и оуда где на вртоглавим висинама треба да буду постављене челичне конструкције.

ЧОВЕК НА СВЕТУ

Досад непознати

Збирку рукописа Бетовена досад непознату, која износи 186 страна, сада штампана једно московско издавачко предузеће. Рукописи потичу из заоставштине руског мецене Вилгарског који је лично познавао Бетовена. Књига ће ускоро изаћи из штампе.

Досејливи фудбалери

У једном месташћу у Баварској одиграна је пријатељска фудбалска utakmica на којој су голови пљуштали као од шале: све до резултата 20:19. А тада, у 72 минути, два гледаоца, узбуђена, скочила су са својих места и завапила: „Станите!“ Фудбалери су стали као укопани, јер су сви знали какав их поклон чека. Наиме, прекид utakmice тражила су два крчмара, јер је сваки свом тиму обећао по буре пива за сваки постигнути гол, а један није знао за обећање оног другог.

„Слушачи“ из Парме

У граду Парми, одакле потиче чувени сир пармезан, у радионицама за израду сира запослени су специјални службеници, такозвани „слушачи сира“. То су веома искусни људи, изванредно изоштреног слуха, који малим сребрним чекићима ударају по кори сира и на основу звука који притом настаје одређују да ли је сир довољно зрео.

ТУ И ТАМО КРУЖЕ ПРИЧЕ...

ЈЕДИНА „НЕПОЗНАТА“ ЖИВОТИЊА ЧИЈА ФОТОГРАФИЈА ПОСТОЈИ ТО ЈЕ АМЕРАНТОРОИДЕС LOYSI КОЈА ЈЕ ОТКРИО ШВАЈЦАРСКИ БИОЛОГ ФРАНСОА ДЕ ЛОЈС 1917 ГОДИНЕ. ИСТРАЖУЈУЋИ ПЛАНИНСКЕ КРАЈЕВЕ НА ГРАНИЦАМА КОЛУМБИЈЕ И ВЕНЕЦУЕЛЕ

остајали су без успеха. Тада је др Вајголд повео експедицију у југозападни Тибет. Том приликом чланови експедиције успели су да виде ову ретку животињу. Ухваћено је једно младунче, али је оно живело свега неколико дана. Тек 1938 године зоолошки врт у Чикагу добио је прву живу циновску панду.

Познато је да су научници на основу нађених фосила успели да реконструишу многе изумрле животиње. Али постоје случајеви, мада врло ретки, да су неке давно изумрле животиње откривене само помоћу једног јединог нађеног остатка. На пример, крволочни вулк који је некад био страх и трепет у шумама јужноамеричких Анда, сачуван је за науку захваљујући једној јединој кожи коју је 1926 године у Буенос Аиресу открио неки препродавац коже. На основу тог крпа добијен је изглед и описана је ова животиња.

Једине трагове о постојању човеколиког мајмуна у Венецуели „амерантропидес лојси“ пронашао је швајцарски геолог Франсоа де Лојс 1917 године, приликом истраживања планина на граници између Колумбије и Венецуеле. На основу нађених остатака он је успео да направи и фотографски снимак „непознате“ животиње.

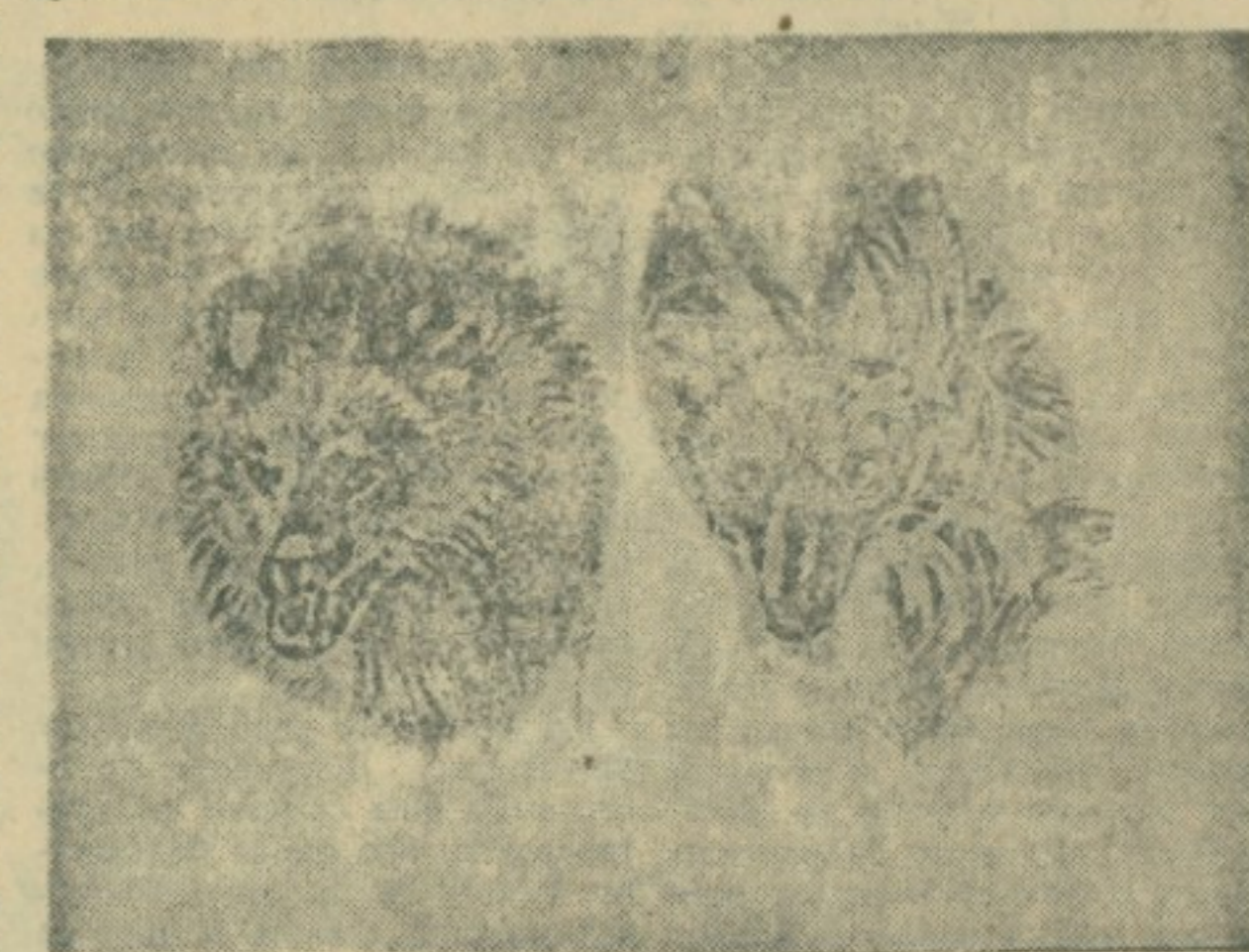
У току последњих 140 година истраживачи и научници успели су да пронађу многе животиње за које се веровало да припадају само царству фосила. Славни француски анатомист Жорж Кивије, 1819 рекао је: „Постоји мало наде да се открију нове врсте циновских четвороножака“. Тих година његов ученик Днард послао му је из Индије цртеж једне дотада непознате животиње — тапира, пропраћен речима: „Када сам, први пут видео тапира, зачудио сам се како једна тако велика животиња раније није откривена. Тапир је у шумама Индије чест као и слон или носорог“.

И, стварно, ускоро су истраживачи својим открићима демантовали Кивијеа: године 1835 откривен је мајмун геллада, највећи из породице бабуна, 1843 — питмејски нилски коњ, 1847 — горила, 1850 шомбуршки јелен, 1869 — циновска панда, 1870 мајмун са затупастим носом и тако даље. У доба Кивијеа било је познато 386 разних врста сисара и 765 врста птица; године 1939 скала познатих примерака попела се на око 13.000 сисара и 28.000 птица, док је данас и овај број повећан.

Јасно је да још увек извештајан број великих животиња

живи у мору и да њихове откривање можемо са сигурношћу да очекујемо. Али исто тако смо наклоњени да верујемо да је каталог великих животиња, које живе на Земљи, скоро закључен. Међутим, још увек ту и тамо круже приче о постојању неких „чуд

рава“ узбуђује машту очевица. Али, и поред све опрежности, наука мора да прима и испитује трагове „живих фосила“. Тако на пример питмејци из Конга дуго година су описивали неку чудну животињу — окапи. Нико им није веровао да постоји животиња

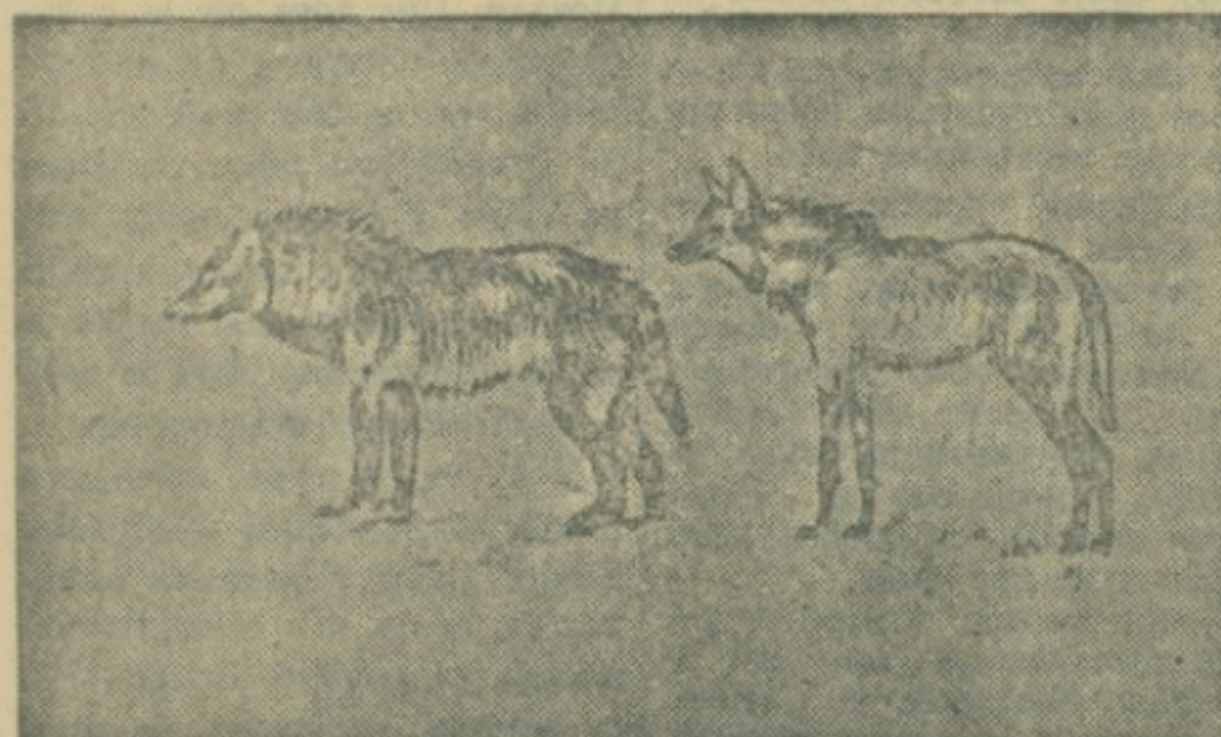

ВУК СА АНДА (ЛЕВО) У ПОРЕЂЕЊУ СА ВУКОМ ИЗ ПАМПАСА. ВУК СА АНДА ОПИСАН ЈЕ И РЕКОНСТРУИСАН ПРЕМА ЈЕДНОЈ КОЖИ НАЂЕНОЈ КОД НЕКОГ ТРГОВЦА У БУЕНОС АИРЕСУ 1926 ГОДИНЕ

них“ животиња. Такве податке не треба преувеличавати, јер су често посредни добро познате животиње виђене под необичним условима, што на-

која личи на жирафу и коња. Уствари на једном старом египатском цртежу, који потиче 3.000 година пре наше ере, нацртана је и ова животиња.

Живимо у доба када је циновска панда исто тако добро позната као, рецимо, и нека домаћа животиња. Постоје и играчке у облику панде, фотографије у књигама и новинама, као и живе панде у зоолошким вртovima. Први податак о панди, о месождеру налик на медведа који живи на Хималајима, потиче из једног рукописа из 621 године за време владе првог цара из кинеске династије

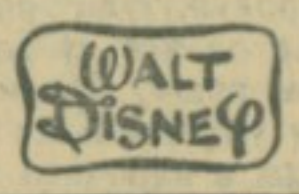
ПОГЛЕД С ВОКА НА ТЕЛО ВУКА СА АНДА (ЛЕВО) И НА ВУКА СА ПАМПАСА

Цанг. До марта 1869 године, међутим, сматрао за животињу која постоји само у легендама. Случај је открио постојање ове животиње. Од 1870 до 1915 године многи истраживачи и научници трагали су за живом пандом, али сви ти напори и покушаји

податком: правим изгледом панде и чињеницом да она постоји.

Пјер Давид, француски мисионар, једног дана пио је чај

ИРСКА БАЈКА

КУП ЗЛАТА!
КАО ШТО СИ ЖЕЛЕО!

МНОГО САМ ТИ ЗАХВАЛАМ, КРАЉУ БРАДЕНЕ!
УЛОВИО СИ МЕ, ДЕРВИ! ШТА САД МОГУ?

ЖЕЛИШ ЛИ ДОШ НЕШТО? РЕЦИ ПРЕ НО ШТО ОДЕМ!
ЗАСЕЊЕН ЗЛАТНИЦИМА, ДЕРВИ НИЈЕ ПРИМЕТИО ЛУКАВО СВЕТАУЦАЊЕ У ОЦИМА КРАЉА ДРМАНИХ ДУХОВА...
ПА... КОДА ТИ ДЕ ЧЕТВРТА ЖЕЉА?
ЧЕТВРТА ЖЕЉА?
МИСЛИО САМ ДА ИМАМ ПРАВО САМО НА ТРИ...
ПРОБАЈ! ВИДЕЊЕШ ДА САМ ЈА ДАРЕЖЉИВ ЧОВЕК!

АКО ЈЕ ТАКО, ЧЕТВРТА БИ МИ ЖЕЉА БИЛА ИСТИ ОВАКАВ КУП ЗЛАТА ЗА МОГ ПРИЈАТЕЉА ПЕДИЈА СЕНЕДОМА!
ХО! ХО! ХО!
„ИСПУНИЉУ ТИ ТРИ ЖЕЉЕ... БИМЕ ВЕЛИКЕ ИЛИ МАЛЕ... АЛ' ИСКАЖЕШ ЛИ ЧЕТВРТУ... ГУБИШ СВЕ, НЕМА ШАЉЕ... ЗАБОРАВИО СИ ПЕСМИЦУ, А?“

И ДЕРВИ ЈЕ ОСТАО ПРАЗНИХ ШАЉА. ПОДРУГИВИО ЦЕРЕЂАЊЕ КРАЉА БРАДЕНА ДУГО СЕ ДОШ ЧУЛО...

ВЕЛИКЕ ГРЕШКЕ НА МАЛИМ СЛИКАМА

Нигде, вероватно, грешке не промакну непримећене тако лако као на малим сликама на поштинским маркама. Тачније речено, остају непримећене све док не буде сувише касно да се исправе.

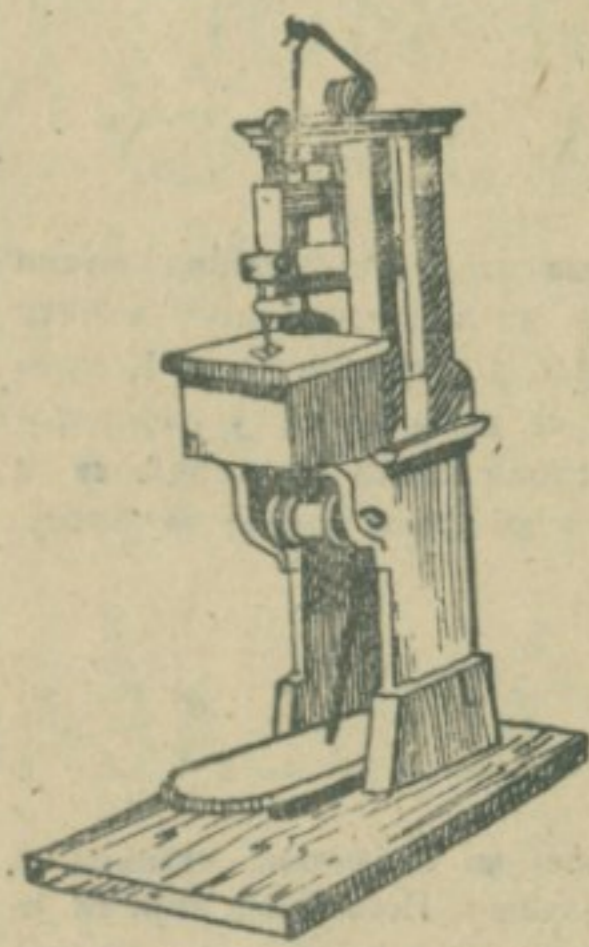
Године 1921, Вајмарска република издала је серију марака на којима су била приказана разна занимљива. На тим маркама ковач и рудар претстављени су као леваци. Поред тога, људи који се разумеју у ковачке послове замерили су што на једној од тих марака на једном наковњу раде четири човека, што је практички немогуће. Још једна замерка истој марки: ковачи при раду не заврћу рукаве од кошуље као сви остали људи, напоље, већ унутра јер увек постоји опасност да нека варијанта упадне у набор на рукаву.

Једна чехословачка марка из 1918 године показује чувене прашке Храдчане при сунчевом изласку. Марка је лепо израђена, али на њој сунце излази на — западу.

Сваком филателисти добро је позната француска серија марака са сликом „Маријана“ као сејачице. Она се први пут појавила 1903 године и на њој сејачица баци семе — против ветра.

Године 1925 издата је у Пољској једна поморска серија марака. На једној од тих марака претстављен је једрењак на каквом ниједан поморац не би заклопио: сликар, очигледно, није много знао о једрима и конопцима који држе једра. Поред тога, на марки се таласи и једра нису „споразумели“ о правцу дувања ветра.

ПАТЕНТИ

ПРВА ШИВАЋА МАШИНА
ТИМОНИЈЕА (1830)

У прошлости нису били ретки случајеви да аутор неог проналазачка живи и умре у беду, док се богате они који су тај проналазак умели да искористе, захваљујући новцу или другим средствима којима су располагали. Чак и кад је проналазач био у могућности да се користи својим изумом, да га производи и продаје, он није могао спречити сваког другог да то исто чини. Па пошто су по правили проналазачи били економски слабији од разних фабриканата то су они лако успевали да их угуше.

Прве заштите

Досадашње, у појединости, ма разрађене, заштите права проналазача није се дошло од једном, већ постепеним развојем, после више векова.

Првобитно, када се схватала важност проналазачке делатности, поједини проналазачи добијали су посебно право, да само они сами могу користити свој проналазак неку нову или усавршену нараву или поступак за производњу неког производа. Једну од првих привилегија ове врсте добио је Адел Фулон 7 јуна 1551. у Француској за проналазак нарочите врсте штампарских слова. Одмах затим, 13 јуна исте године, опет у Француској, издато је „патентно писмо“ Италијану Тезеју Муцију, према коме је стекао право „да он сам производи у току десет година све врсте стакла по венецијанском начину“. Може се навести и један пример из каснијег времена, из 1659. када је сличну заштиту добио Жан Лакам за „тајну“, коју је он пронашао, како се топли кварцини песак да би се од њега правили судови и стакло за огледала.

Ове повластице нису биле све истога типа, него се свакоме проналазачу у писму које би добио наводио која

права добија. Тако је неки Картије 1771 добио писмо у коме је стојало: „Његово Величанство, уверивши се у тачност ареометра које производи господин Картије... наређује да се ареометри које он производи употребљавају за испитивање ракије шпиритуса и других алкохолних пића“. То је значило да су се само његове нараве могле употребљавати, па је проналазач на тај начин зарађивао.

И други европски владари давали су сличне повластице појединцима, по својој вољи, јер нису постојали законски прописи којима би се утврђивала права проналазача. Први пут је ово право законом признато у Енглеској 1623. Једним актом парламента обезбеђено је проналазачима искључиво право искористићавања проналазача у току 14 година. Парламент је уствари само потврдио дотадашњу праксу у погледу трајања заштите, само што добијање ове заштите није више зависило од краљеве добре воље. У Сједињеним Америчким Државама конгрес је 1776 прогласио заштиту проналазача као једно од права човека, док је закон о томе донет тек 1790. У Француској је, као и у Енглеској, проналазач могао добити повластицу од краља. Пошто су револуционари од 1789. прогласили укидање свих повластица, изгледало је неко време да ће у тој земљи проналазачи лоше проћи. Али убрзо је народна скупштина прогласила да је „право проналазача најнеповредивија, најсветија, најзаконитија и најличнија својина“, па је 1791 донет први закон о заштити проналазачких права. После ове три земље, и остале индустријски развијене земље у Европи регулисале су путем закона право проналазача.

Шта је патент

Израа патент долази од латинске речи *patens*, што значи отворен. У Средњем веку, а и почетком новог, *patentes litterae* беху исправе у облику отвореног писма које су, када би се издавале поједином лицу потврђивале неко његово право, на пример, на звање или чин у војсци. Отуда су и исправе којима се проналазачу зајемчавало право на коришћење проналазачког иста тако називане. У скраћеном облику патент у новије време мисли се такође на право које се даје неком лицу да може искључиво располагати својим проналазачком на извесно време. По истeku тога времена, најчешће око 15 година, како у којој држави, проналазач по стаје општа својина и свако се може њиме користити.

Године 1873 одржан је у Бечу први Међународни па-

тентни конгрес на коме се расправљало о бољој заштити права проналазача у другим земљама. Учесници су апеловали на државе да уједначе своје законодавство, како би се олакшало проналазачима да своје право могу користити и у страним земљама. Десет година касније, на конференцији која је одржана у Паризу 1883 ова жеља била је углавном остварена. Основана је Међународна унија за заштиту индустријске својине, а међународном конвенцијом обезбеђено је проналазачима уживање у свима земљама чланицама Уније истих права која имају и у својој земљи. И Србија је била чланица Међународне уније, иако није имала своје посебно национално законодавство о заштити патената.

Број патената

Велики полет индустрије у XIX и XX веку и обезбеђена заштита проналазачких права учинише да се проналазачка делатност нагло развије. Ово се најбоље види из броја патената који су пријављени и одобрени у појединим земљама.

Сваки одобрени и регистровани патент у некој земљи добије свој редни број. Ови бројеви излазе се не понављају, већ стално расту, тако да последњи редни број показује колико је у некој земљи било одобрених патената од времена када је донет закон о њиховој заштити. Тако је до августа 1959 издато патената у:

Швајцарској	339.514
Енглеској	821.680
Немачкој	1.063.990
Француској	1.945.425
САД	2.900.036

У нашој земљи озбиљнија пажња заштити проналазача обрађена је тек крајем 1920 године, пошто су донети законски прописи о заштити индустријске својине. Као и углавном свуда у свету, и код нас, свако ко пронађе ново техничко решење неког проблема, неку нову конструкцију или нови поступак за добијање неких материја, има право да то пријави и да тражи издавање патента. Патент се издаје само ако је проналазач нов и технички изводљив. Како се код нас од 1921 повећавао број пријављених патената види се из следећег прегледа:

1921	2111
1922	1289
1923	869
1924	1056
1925	894
1926	872
1927	1053
1928	1221
1929	1362
1930	1408
1931	1352
1932	1148
1933	1191
1934	1196
1935	1229
1936	1396
1937	1550
1938	1646
1939	1873
1940	1200
1941	720
1942	616
1943	636
1944	431
1945	95
1946	387
1947	389
1948	286
1949	218
1950	180
1951	265
1952	306
1953	613
1954	961
1955	1431
1956	1396
1957	1522
1958	1660

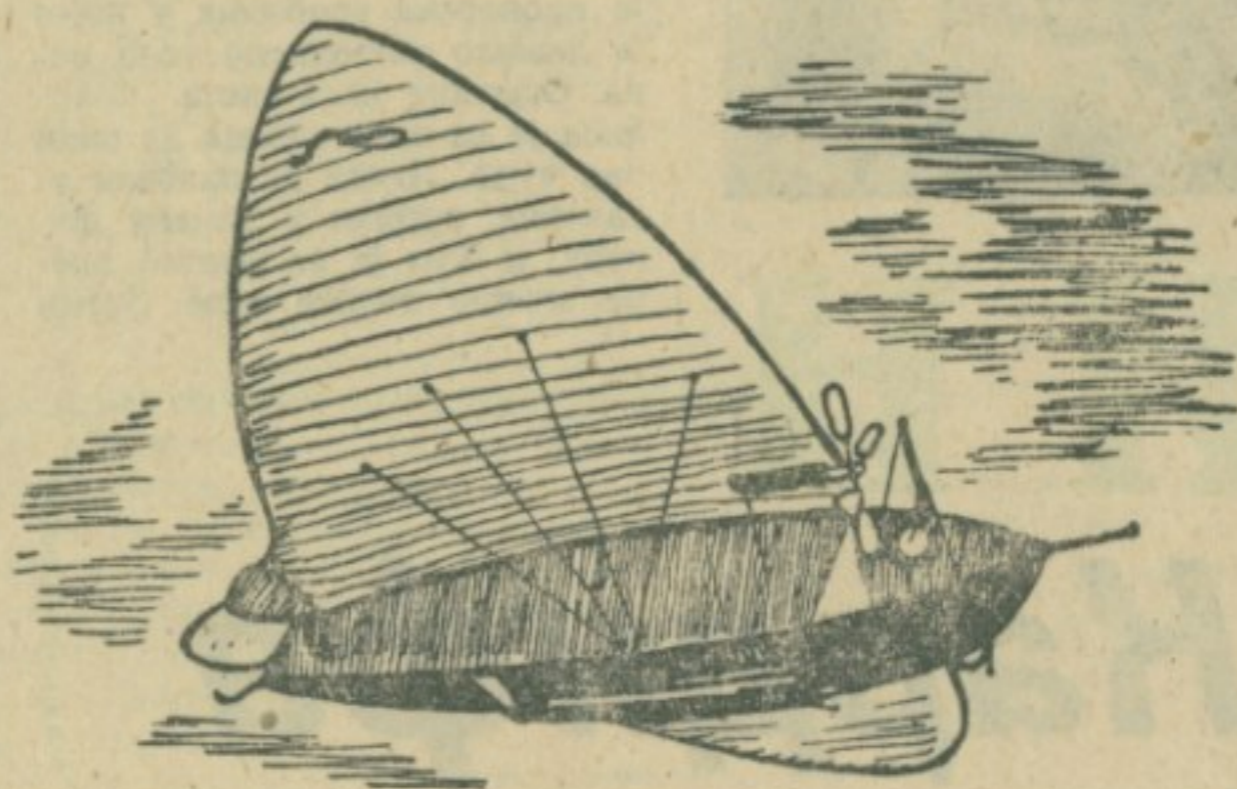
Сви пријављени патенти, ра-зуме се, не бивају и одобрени. Извештај проценат отпада зато што проналазач није нов. Често се дешава, наиме да неко потпуно самостално дође до неког проналазача и пријави га, у најдубљем уверењу да тако нешто дотле није постојало, а, услари, до истог проналазача дошао је неко други пре њега, па пошто се патент

издаје само ономе ко га први пријави, ниједан од каснијих проналазача не може добити патент.

Мањи проценат одбијених проналазача отпада на оне ко-

су пронашли неку нараву или мотор који се може покретати без утрошка енергије, или који може дати више енергије него што је потребно за његов рад. Ово је, наравно, противно физичким законима и не може се остварити.

Али и поред тога што се сви проналазачи који се пријаве не одобре, види се како и у нашој земљи њихов број стално расте, те је укупни

МАКЕТА ЛЕТЕВЕГ ВАЗДУШНОГ АПАРАТА ЗВАНОГ „АЕРОПЛАН“ ПО КОНСТРУКЦИЈИ ПЕНОА И ГОШОА 1876 ГОДИНЕ.

ни нису технички изводљиви. То су углавном проналазачи који се могу сврстати у групу „перпетуум мобиле“. Проналазачи су често нешколовани људи, који не располажу потребним теоретским знањем, иако су можда мајстори у својој струци. Зато лако могу пасти у заблуду и веровати да

број одобрених патената од 1921 до данас премашо 21.000. Из наведених података такође се види како проналазачки рад мора знатно утицати на развој индустрије и привреде уопште, јер само у најразвијенијим земљама света има преко десет милиона одобрених патената.

Крејосна осморка

Пре 45 година осмерак америчког Универзитета у Кембриџу, држава Масачусетс, победио је на познатој Ханлеј-регати у Лондону. Чланови победничке посаде тада су се заветовали један другом да ће убудуће увек заједно веслати догод сва осморка за то буду способни. И остали су верни том обећању. Већ 45 година они непрекидно, бар четири пута годишње, ускоче у један чамац и „одвеслају једну регату“. Крејосна осморка надају се да ће још дуго одржати своју традицију.

ПРОНАЛАЗАЧИ

ТЕЛЕВИЗИЈА

Данас је телевизија веома распрострањена, а програм је толико разноврстан да се могу пратити све могуће вести и догађаји из целог света, што свакоме помаже да усаврши себе и упозна, кретање културе и науке.

Пошто се ослободио материјалних брига, био је у могућности да ствара разне конструкције телевизора, које су други већ производили. Упоредивао их је са својима, али није био задовољан. Није жално трудио зато је успео да усаврши телевизију.

Ален Ли Мон је претворио грубу катодну цев у основу модерне телевизије, радара и инструментација као што је апарат за мерење електричне снаге, решавање математичких проблема и друго. Данас он ради на усавршавању електронике пред којом су неограничене могућности.

КАСНО КАЈАЊЕ

Место Абрешвиј, у источној Француској, пријатно је и окружено јеловом шумом. Једног дана тамо се десило занимљив случај. Наиме, неки мештанин жрнуо је да лови дивље вепрове и успео је да убије три. Али, док је стајао над непоминим телом трећег вепра, из траве се помодило мало прасенце, које на ловца није обраћало пажњу, него је почело да се врти око тела своје мртве мајке. То га је јако узбудило. Осетио је грижу савести. Плашећи се да прасенце само не пропадне у шуми, узео га је и однео својој кући. Оно се није опирало.

Код куће су га сви с радошћу дочекали, а нарочито ловчева четворогодишња девојчица, која је почела да га храни на цуцлу. Отуда је прасе њен свакодневни друг у игри. Једина невоља девојчице је у томе што је прасенце много љубоморно на њену лутку, па чим нема никога у близини, оно ишчепа лутку и склони је у траву. После тога враћа се кући да узме свој оброк и прави се невешто као да се није ништа догодило. Ово прасенце је прави љубимац не само девојчице и њених укућана него и свих становника места, а нарочито деце.

Кредитне књижице за књиге

У Совјетском Савезу моћи ће да се добије кредитна књижица за куповину књига у књижарама. Са кредитном књижицом, у којој је записано име и презиме власника и место запослења, моћи ће да се набаве књиге на отплату. У свакој књижари записује се наслов књиге и цена, а књижара рачун доставља предузећу у коме је купац запослен. После тога благајна одбија дужнику сваког месеца одређену суму на име отплате.

Биро за дадиље на Бродвеју постао је у неку руку меродаван за успех неког филма код публике. Наиме, људи који имају малу децу често не могу да их оставе и да оду у биоскоп, па се због тога обрате бироу за дадиље, које чувају децу док су они у биоскопу. Неки биоскопи утврђују успех филма према броју позива који је добио овај биро.

Лажне зубе за краве израђује један дентиста из Небраске, у Америци, јер се примећује да краве уз храну поједу доста песка, па им се приликом жвакања зуби брзо кваре. Он прави лажне зубе од челика који не оксидише и који ће омогућити да краве храну боље „самелу“ и да им се мање зуби кваре.

Бетон ће бити заштићен од различитих кварова ако се прелије једном течномшћу израђеном на бази синтетичне смоле. Ова смеша се прелива преко бетонских плоча и упије се у све поре, а сипа се и у шупљине између самих плоча. Овакву течност употребљавају нека предузећа у Америци.

ЦИН из Кардифа

Како се то десило? Цин је још раније чуо о скамењеном дрвећу. Зашто онда да не буде и човек — цин који се у току векова скаме-

нио у свом пробу? У близини насеља за изградњу железничке пруге видео је гипсана корита, направљена од кречњачких стена. Неколицини радника донео је буре пива, као награду што ће му извадити један велики камен блок дуг 4 и широк 1,30 метара.

Стена је била тешка преко три тоне. Хул ју је увнo у платно. Коњским запрегама на нарочитим колима камен је превезен до железничке станице. Он је објаснио да му је камен потребан да би израдио монументални споменик. Ускоро је камен превезен у Чикаго и смештен у радионици једног каменоресца. Хул је дао нацрт како да се у камену изреже фигура циновског човека. Каменорезац је уз помоћ два помоћника успео да у некој кречњачкој стени направи фигуру дугу 4 метра, на чијем се лицу јасно видела патња коју је цин преживео у „смирној агонији“ — како је то Хул тражио.

Да би се на кожи цина створиле што верније поре, израђен је специјалан чекић, помоћу кога је то и остварено. Да би статуа изгледала стара, каменорезац ју је трљао песком, мастилом и ацидом. Неочекивано на камену су се појавиле и линије које су потсећале на вене.

У Кардифу, држава Њујорк,

један Хулов рођак, Вилијем Невел имао је фарму. За извесну суму новца он је пристао да се цин закопа на његовом имању. Новембра 1868 године Хул, Невел и два његова пријатеља ископали су гробницу за колоса тешког око 1600 килограма, положили су доле статуу и затим је земљом поново пажљиво затрпали.

Тада је објављено: у Кардифу, на једној фарми, случајно је пронађена гробница у којој је лежало скамењено тело цина. Огромна маса света покривала је са свих страна да види ово чудо. Људи су плаћали улазнице, зурили у камену фигуру, и Хул је за кратко време згрнуо велике паре. Затим

верингетета и на музеја долазили су научници да виде, како су говорили, не окамењеног цина, већ античку статуу. Хулу је то добро дошло и њихове коментаре искористио је у рекламне сврхе. Најзад, 1870 године О. К. Марш, професор са Јелског универзитета, детаљно је испитио „кардифског цина“. Он је запазио да је патина на камену створена вештачким путем, употребом хемиских средстава, а такође је приметио да то није никаква античка статуа. Вест се брзо проширила. Тада су се и људи, који су некада радили на изградњи железничке пруге у Ајови, сетили да је Хул код њих некада наручио огроман каменни блок.

Али Хулу то више није било важно. Он је успео да за ово време згрне новац и да се обогати. Свог „кардифског цина“ продао је једном путујућем циркусу.

Међутим, новац како му је дошао, тако је и отишао. Немајући пословног искуства, он је 1873 године сав овој иметак страшио. Тада је покушао да „открије“ другог цина, сада у Калифорнији, али људи овој превари нису насели. Хул је затим отпутовао у Енглеску, где му се сваки траг изгубио, остављајући за собом само сећање на „кардифског цина“, с којим је успео да направи обману каква се не памти.

је превео и изложио цина у Бостону.

Откопавање скамењеног цина у Кардифу није само узбуђило машту обичних људи, већ је вест о томе допрла и у научне кругове. Са разних уни-

веритета и на музеја долазили су научници да виде, како су говорили, не окамењеног цина, већ античку статуу. Хулу је то добро дошло и њихове коментаре искористио је у рекламне сврхе. Најзад, 1870 године О. К. Марш, професор са Јелског универзитета, детаљно је испитио „кардифског цина“. Он је запазио да је патина на камену створена вештачким путем, употребом хемиских средстава, а такође је приметио да то није никаква античка статуа. Вест се брзо проширила. Тада су се и људи, који су некада радили на изградњи железничке пруге у Ајови, сетили да је Хул код њих некада наручио огроман каменни блок. Али Хулу то више није било важно. Он је успео да за ово време згрне новац и да се обогати. Свог „кардифског цина“ продао је једном путујућем циркусу. Међутим, новац како му је дошао, тако је и отишао. Немајући пословног искуства, он је 1873 године сав овој иметак страшио. Тада је покушао да „открије“ другог цина, сада у Калифорнији, али људи овој превари нису насели. Хул је затим отпутовао у Енглеску, где му се сваки траг изгубио, остављајући за собом само сећање на „кардифског цина“, с којим је успео да направи обману каква се не памти.

ЖИВОТИЊЕ МОГУ ЖИВЕТИ НА МАРСУ!

Експерименти са животињама које су извршили руски научници на Хималајима показују да животиње могу живети на Марсу, тврди Лојд Мод, професор астрономије на Колумбија универзитету. У извештају се каже да су у лабораторији на Хималајима створени услови какви су, верује се, и на Марсу, па је то, можда, кључ и за живог човека на Марсу.

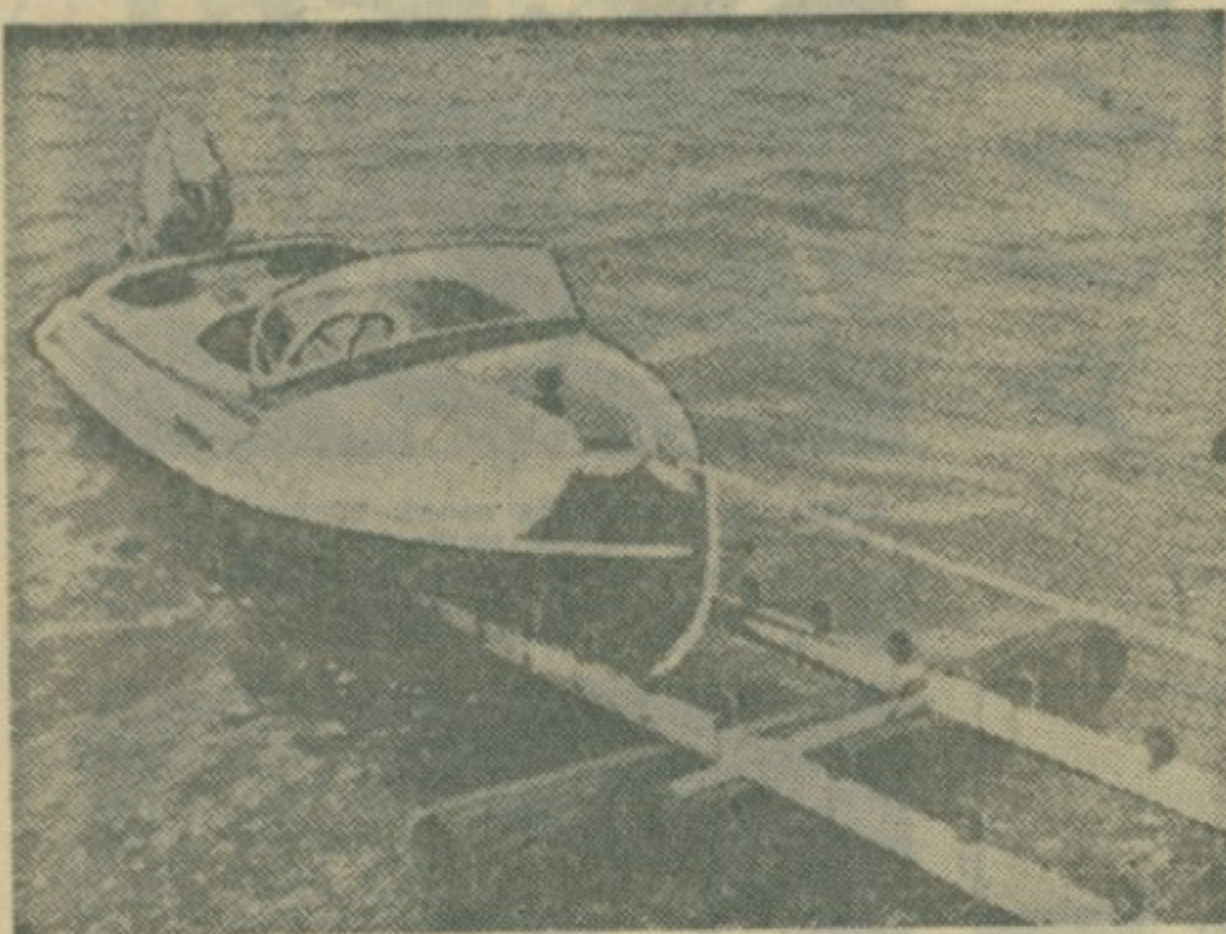
И ТО СЕ КАЖЊАВА

Џон Џордан, некадашњи докеј из Селфорда, кажњен је због прекорачења брзине — у жахању. Полицајц који га је пратио мотором пријавио је судији „прекршај“ овим речима: „Џордан је терао свог коња да трчи 40 км на час“. Уследила је и казна: две фунте.

ОДМОР ЈЕ ЛЕК

Становници главног града Јапана запрепастили су се кад су сазнали да саобраћајних несрећа у центру града има трипут више у току последње три године. Шта треба предузети да би се обезбедио градски саобраћај — на изванредан начин је решно председник токијског аутобуског друштва Мотоји Хатано. По његовом мишљењу шоферима је неопходно смирење. Зато их у групама, на смену, шаље у Камакуру, где се потпуно одмарају. Тек пошто се сасвим окрепе враћају се на посао.

ИЗВЛАЧЕЊЕ ЧАМЦА НА СУВО

Две греде на точковима који се котрљају под чамцем могу олакшати извлачење већег чамца на суво без опасности да се оштети. За извлачење се може користити и мали електрични мотор.

КУЋЕ-КАМЕЛЕОНИ

У васионској технолошкој лабораторији у САД сада се ради на добијању боје која се на различитим температурама мења. На вишој температури боја постаје светла и одбија сунчеве зраке, а на нижој прелази у тамну и упија топле сунчеве зраке. На тај начин температура ће у сателиту остати релативно стална, па ће то спречити оштећење разних инструмената услед промене температуре.

Стручњаци су пронашли 35 супстанци које имају ову „камелеонску“ могућност да промене боју. Овим супстанцама моћи ће да се боје куће. Под топлим летњим зрацима боја ће прелазити из свежне зелене у бледокуту. На овај начин хемикалија ће „аутоматски“ смањивати загревање зидова. Зимом ће се претворити у тамнозелену и тада ће упијати топле сунчеве зраке.

ПЕТАЗ ТРАЖИ ХИДРУ

ЦРТА Л. ОИШЕР

АХ, САДА МИ ЈЕ ЈАСНА И КАРЛОВА ЧАЛОА ОЧЕ, ОПРОСТИ ШТО САМ ПОКУШАЛА ДА ТЕ САВЕ-ТУЈЕМ.

МОРАМО БИТИ ХРАБРИ, НЕ ВЕРУЈЕМ ДА НАМ ИКО МОЖЕ ПОМОЋИ.

ТО ЈЕ ТАЧНО. ВАШ КОЛЕГА МАРКОВ ЋЕ ВАМ УСКОРО ПРАВИТИ ДРУШТВО. А НИКОЛ...?! МА ГДЕ БИО, РЕЗЕРВЕ КИСЕОНИКА МУ НЕЋЕ ДУГО ТРАЈАТИ. ЖАО МИ ЈЕ, ВЕРУЈТЕ, ЖАДНИ НИКОЛ.

ИАКО ВИДИМ ДА СТЕ ПРОТИВ МЕНЕ, СМАТРАМ ЗА ПОТРЕБНО ДА ВАС УДОБНИЈЕ СМЕСТИМ, ДРАГА МОЈА. ВРЕМЕ ЋЕ УЧИНИТИ СВОЈЕ. ВОДИТЕ ЈЕ.

АКО ПОКУШАШ ДА ОД УЧИНИШ МА ШТА НАЖАО, ЈА ЋУ...

...АХ, ДА, СЕРАМ СЕ. ОЛГА... МАРКОВЦИ, ДОБРО ЈЕ. ЕКАДАНДЕР МИ ЈЕ НЕОШТЕРЕН, МОРАМ ПОТРАЖИТИ ИЗЛАЗ ОДАВДЕ.

ПОСЛЕ ДВОЧАСОВНОГ ТУМАРАЊА ПО МРАЧНИМ „КАТАКОМБАМА“ ДА МИ СЕ ЛАМПА НИЈЕ РАЗБИЛА ЈОШ ВИХ МОЖДА НАШАО ИЗЛАЗ. ОВАКО, НИШТА НЕ ВИДИМ. УСКОРО ЋЕ НЕСТАТИ КИСЕОНИКА. ШТА ДА РАДИМ?

КАРЛО НЕКУДА СПРОВОДИ ПРОФЕСОРА! ЗНАЧИ, ИПАК!

НИКОЛ! КАКВА СРЕЋА. СВАКАКО, ПРОФЕСОРЕ, САДА ЋЕ НАС НАШ ПРИЗАТЕЉ ОДВЕСТИ ОНАМО КУДА ЈЕ НАМЕРАВАО. А УЗ ПУТ ЋЕ НАМ ИСПРИЧАТИ СВЕ ШТО ЗНА... ИНАЧЕ...

КАРЛО НЕКУДА СПРОВОДИ ПРОФЕСОРА! ЗНАЧИ, ИПАК!

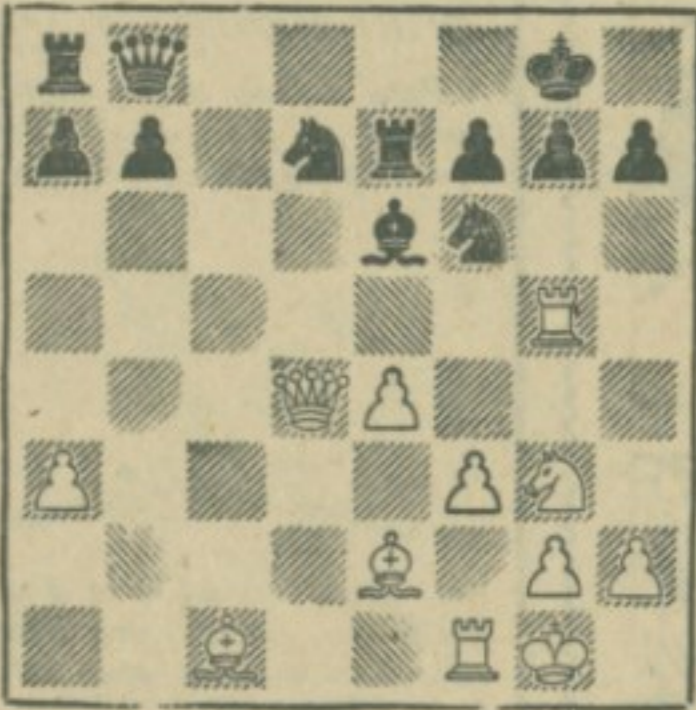
НИКОЛ! КАКВА СРЕЋА. СВАКАКО, ПРОФЕСОРЕ, САДА ЋЕ НАС НАШ ПРИЗАТЕЉ ОДВЕСТИ ОНАМО КУДА ЈЕ НАМЕРАВАО. А УЗ ПУТ ЋЕ НАМ ИСПРИЧАТИ СВЕ ШТО ЗНА... ИНАЧЕ...

НИКОЛ! КАКВА СРЕЋА. СВАКАКО, ПРОФЕСОРЕ, САДА ЋЕ НАС НАШ ПРИЗАТЕЉ ОДВЕСТИ ОНАМО КУДА ЈЕ НАМЕРАВАО. А УЗ ПУТ ЋЕ НАМ ИСПРИЧАТИ СВЕ ШТО ЗНА... ИНАЧЕ...

Учимо шах

ЛХХХХ

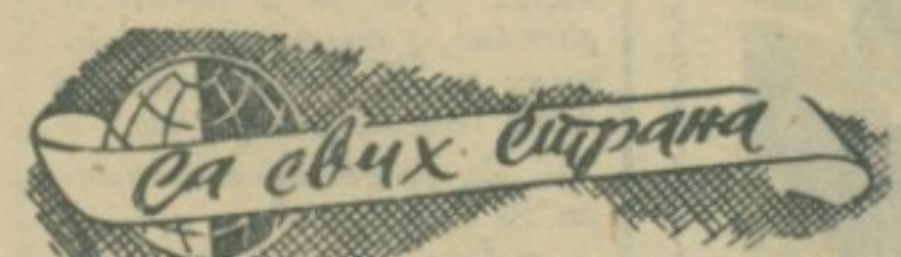
Пешади око краља, то је његова стража, његови лични чувари. Ако се та стража растури, краљ обично страда.

Овако је изгледала позиција у партији коју су Ботвиник и Керес одиграли на меч-турниру за првенство света 1948 године. Да би разбио пешачку одбрану црног краља, Ботвиник се решава да жртвује топа:

1. Тg5:г7+ Кг8:г7
2. Сg3-х5+ Кг7-г6
3. Дд4-е3!

Керес предаје, јер се налази пред матом. Анализа показује да би Керес изгубио партију и да је, место Кг7-г6, повукао Кг7-ф8. Ботвиник је израчунао да ће ударом у пешачки зид испред црног краља сигурно добити партију и није се преварио у рачуну.

СУНЦЕ У БОЦАМА — На Техничком факултету у Калифорнији су конструисали „сунце у боцама“. На овај начин треба да се добију нове фреквенције код радио таласа за радио апарате који не би били већи од целног сата. „Сунце у боци“ је уствари вакуумска цев испуњена гасом живе и сребра. Кад се кроз овај гас пусти електрична струја он се прегрејане „атмосфере“. Користећи ове особине „сунца у боцама“ стручњаци се надају да ће добити нове микроталасе.

СТУДЕНТСКИ РЕАКТОР — У Сједињеним Државама конструисан је нов реактор широк и висок три метра који може веома лако да се склопи и расклопи. Потребна су само три дана да би се он склопио и пустио у рад. Уранијумово језгро у реактору је добро изоловано и лако се преноси. Пошто је предвиђен за практичне вежбе студената, назван је „студентски реактор“. По његовом типу израђена је још једна врста реактора познатог под именом „портабл реактор“ а служиће за израђивање малих атомских електричних централа на Северном и Јужном полу.

АУТОМОБИЛСКИ РАДАР — У Великој Британији је усавршен систем аутоматског управљања аутомобилима. У колима је уграђен мали али веома осетљив радар. Аутоматски се управља колима на тај начин што нарочити апарат, прикључан за радар, следи линију специјално обојену и повучену с обе стране пута. Овај апарат је у стању да „види“ кривину на читавих 1500 метара раније и да то „објави“, тако да аутоматски управљач има времена да реагује. Сем тога овај апарат бележи сваки нагиб и успон на путу, па се аутоматски мења и брзина а по потреби ступају у дејство и kočнице.

МИКРОЉУБРИВА ОД СТАКЛА — После дугих опита, у Совјетском Савезу је стручњацима пошло за руком да произведу таква фритомикрољубрива од стакла, цинка, мангана, молибдена и других руда. Резултати су били изненађујући јер је добијена много већа летина кукуруза, јечма, поврћа и воћа него када су употребљавана обична љубрива. За разлику од осталих, фритомикрољубрива се равномерно ресорбују у земљи, па су постигнути нарочито велики резултати код вишегодишњих биљака. Као сировина за производњу ових љубрива служе отпаци у индустрији стакла.

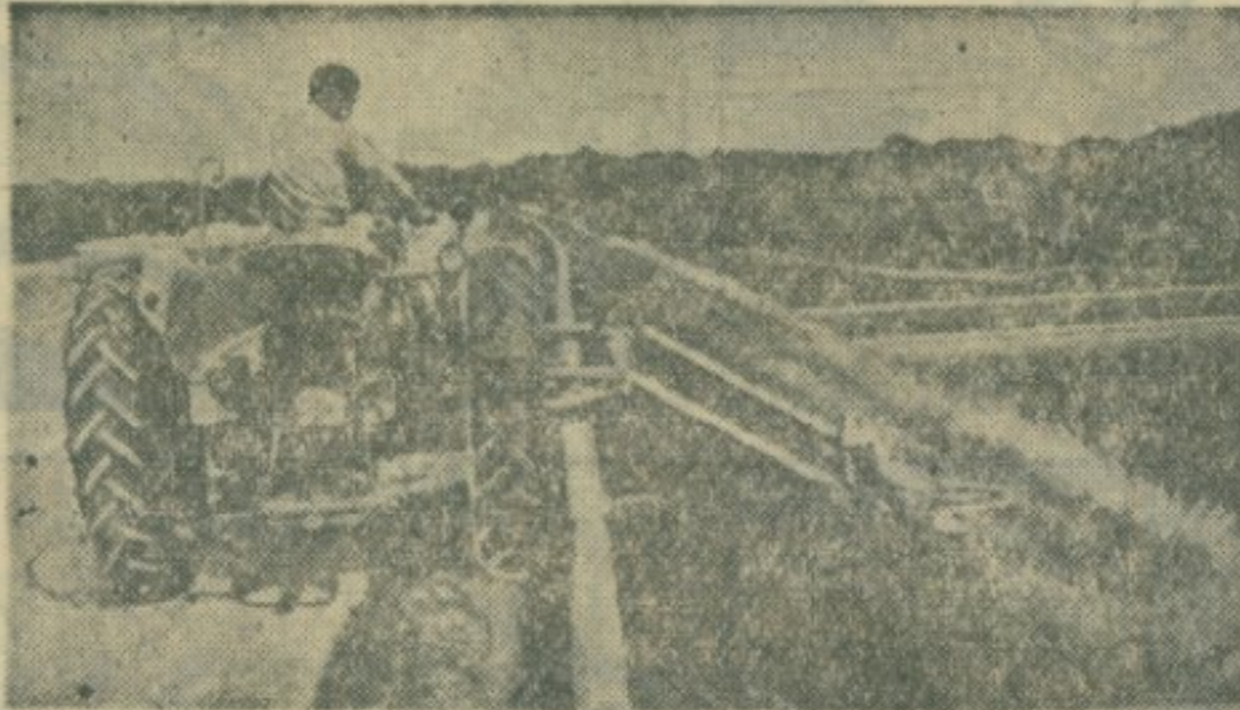
ТАПЕТЕ ЗА ЗАГРЕВАЊЕ — У Институту за хемиску технологију у Москви просторије се не загревају ни пећима ни радијаторима, већ специјалним тапетима којима су обложени зидови. У облоге од пластичне масе уграђени су уређаји за загревање, састављени од три слоја. Један од њих је електрични проводник, који, када се укључи струја, може да се загреје до 40 степени. Посебни регулатори одржавају стално исту температуру. Ови апарати ће бити искоришћени за загревање вагона, аутомобила и авиона.

ДНЕВНИК АНЕ ДОСТОЈЕВСКИ — Лењинова библиотека у Москви добила је још један драгоцен документ о Достојевском: Дневник његове жене Ане који је она водила стенограмима. Стручњацима института за руски језик у Лењинграду је после вишегодишњег рада пошло за руком да одгонетну стенограм стар готово сто година, јер је Ана Достојевска имала своје посебне знаке.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ОРИГАМИ

Многобројни људи у Америци сада су се јако заинтересовали за једну стару јапанску вештину која се назива оригами. Чак је у Њујорку почео да излази и један лист под именом „Оригамиан“. Ова вештина састоји се у савијању папира да би се добио облик животиње или неке сцене. Обичај је био да се ти облици животиња и сцена праве без лепка и да се не боје. Порекло ове вештине није утврђено и изгледа да је веома стара. Иначе, ова вештина се јако употребљава у Јапану где данашњи учитељи одобравају деци да употребе помало лепка и обележе понешто бојом. За ову вештину заинтересовао се поред осталих и Луис Карол писац „Алисе у земљи чуда“. Интересовање се проширило и на ђаке америчких школа, па су већ неки примерци смештени и у музеј ове специјалне вештине.

ЗА КОШЕЊЕ НА НАГИБУ

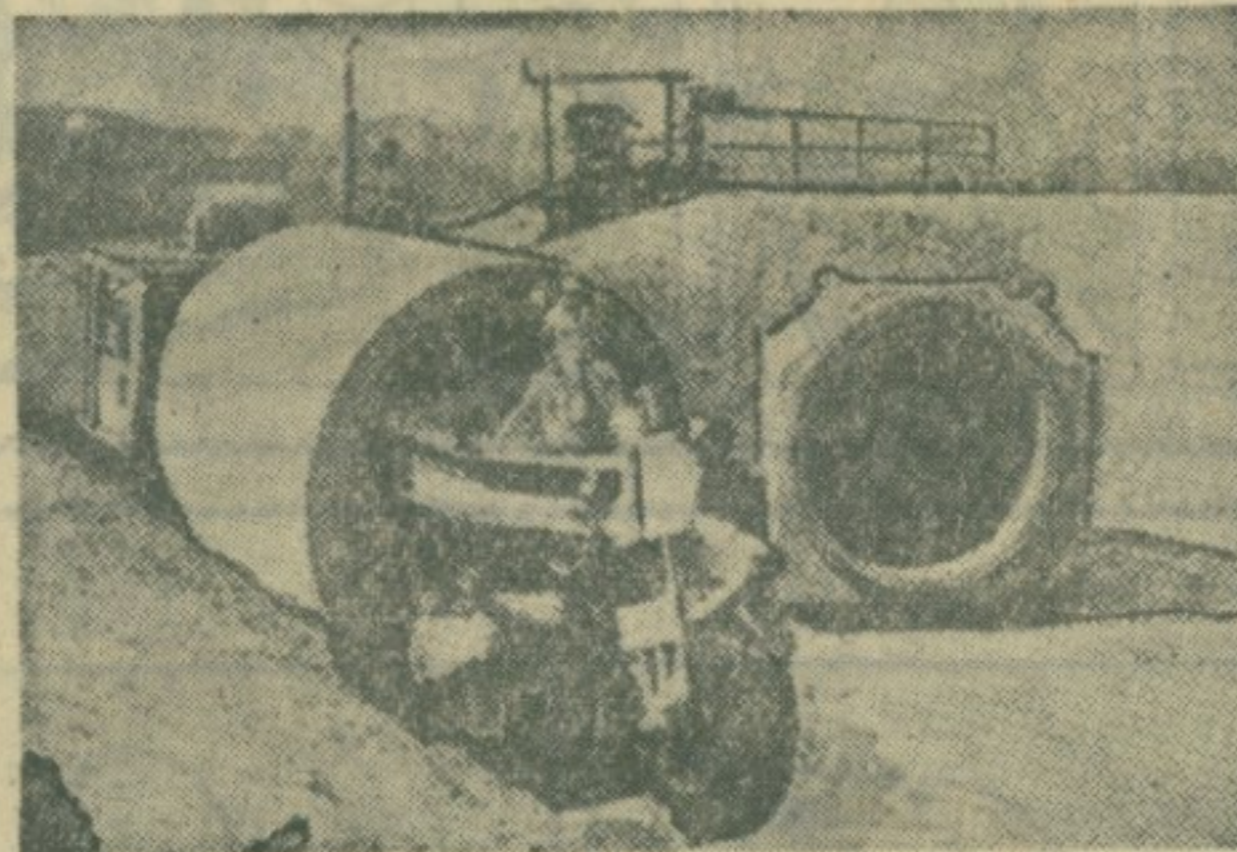
Новом хидрауличном косачицом може се косити трава на нагибу од 45 степени који је најчешћи поред путева и до 90 степени изнад хоризонталне равни. Шипке на којима је косачица могу се подићи 37 см изнад земље а да се не успори рад ножева. Ако при кошењу наиђе на неку препреку механизам се повлачи и обилази је.

БАТИСКАФ СЕ УСАВРШАВА

Батискаф француске морнарице убудуће ће бити снабдевен апаратима помоћу којих ће моћи да се лови риба на великим дубинама, као и други живи организми. Ти апарати имају облик широке цеви, а направљени су од плексигласа. Имају вентиле којима се управља помоћу електромагнета. Помоћу ових апарата не само да се лакше хвата риба него се може посматрати и њено кретање.

ДУЖА ИЛИ КРАЋА ВЕЖБА

Да би човек био у форми потребно је да вежба свега шест секунди сматра доктор Артур Штајнхаус, професор психологије на једном америчком колеџу. Стари „минимум вежбања“ сада се знатно смањило, каже професор. Није потребно практиковати вежбе које се преносе преко радија. Он је утврдио у једној лабораторији да се мишићи могу развити за кратко време и то одлучним ритмом. Тако амерички морнари на подморницама сматрају да су довољно вежбали када спреме свој кревет ујутру, а да се не помакну више од неколико сантиметара.

»Цевомобил« подиже делове тешке 68 тона

Ова машина, названа „цевомобил“, подиже, преноси и поставља тешке бетонске делове цеви од 68 тона у једној операцији. У току дана машина постави 15 оваквих делова. Она има четири точка позади и два напред. Машина се делимично увуче у цев, подиже је и одвуче до одређеног места.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Бројеви чаробних квадрата

326 328 332 336 344 350 352, 376 374, 360, 368, 392, 406, 416, 422, 430, 434, 440, 446, 456.

Ове бројеве распореди у празна поља тако да збир у сваком реду — и успоранно и водоравно буде 1938. То ћеш учинити лакше ако познаш да

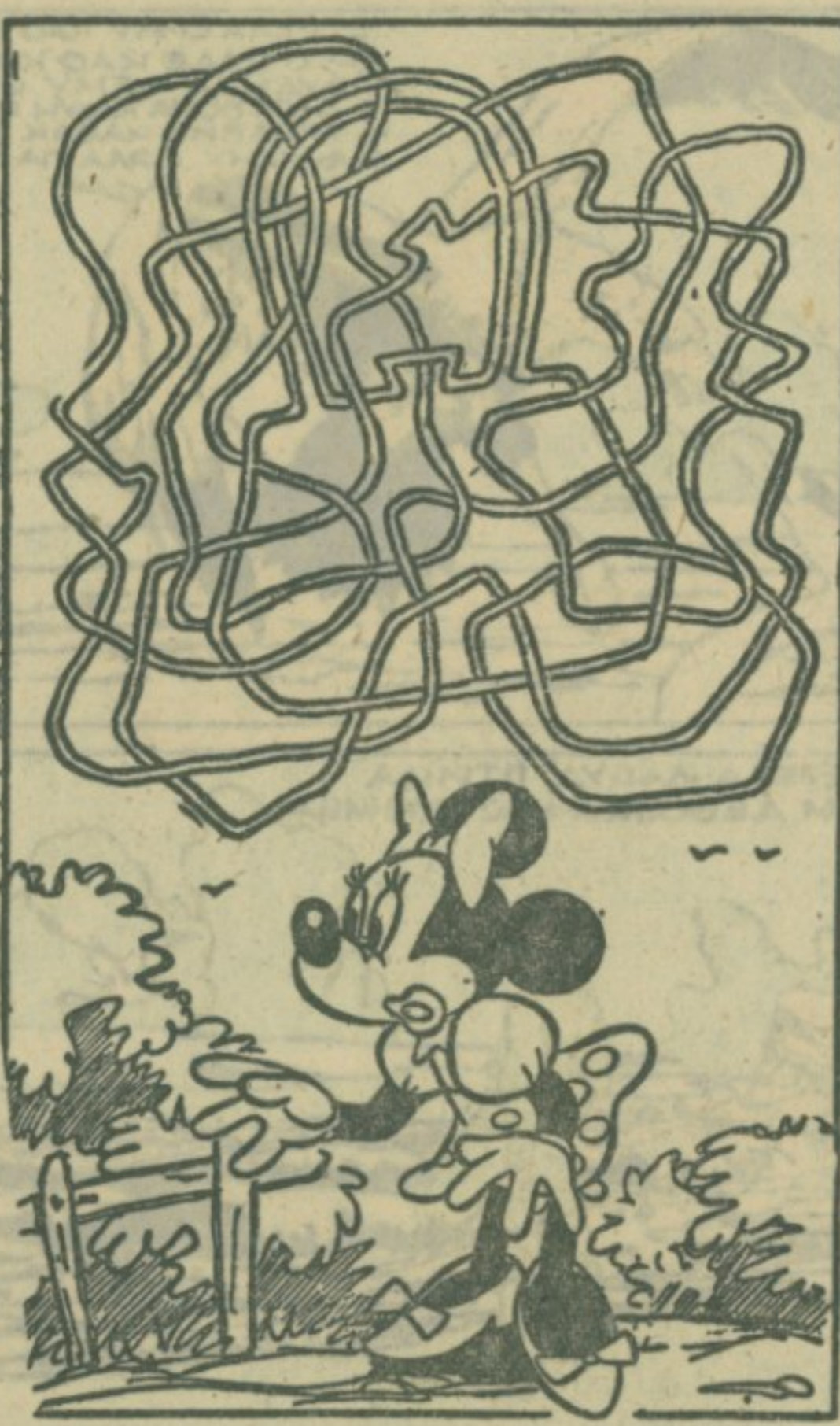
		345		
				453
	411			
			399	
357				

ср 1

у сваком реду буду по два броја која почињу четворком и по три броја која почињу тројком. Ако не знаш погледај слику 2.

392	370	315	440	416
430	374	360	326	453
484	411	388	362	338
320	446	422	399	306
357	332	458	406	380

ср 2

ПОВРАТАК ИЗ ШЕТЊЕ

Враћајући се из шетње, Мики је изгубила један прилично скуп предмет. Ходете ли јој помоћи да га нађе? То ње неће бити тешко. Кад закрцкате прави, видећете да је Мики изгубила ташну.

... још стари Вавилонци и Египћани јели су бели лук, и то не само због његовог

... у свету птица има више мужјака него женки.

... данашњи култивисани каранфила развио се од дивљег каранфила који је пре 2.000 година цветао на обалама Средоземног Мора.

... у многим градовима Бразилије важи овај саобраћајни пропис: „Пешаци који прелазе преко улице изван означених прелаза и притом буду прегажени сматрају

укуса, већ и лековитих својстава. Савремена научна испитивања показала су да они нису нимало грешили и да су били у праву што су га сматрали лековитим.

... у области Магдана, у Сибиру, нађен је недавно гроемни стог злата тежак 2,8 килограма.

... Конгресна библиотека у Вашингтону, једна од највећих на свету, има по-

се самоубицама са свим правним последицама“.

... у неким париским ресторанима муштерије могу да поруче шницлу са сопственим иницијалима.

... у старом Египту страници су сматрали нечистим бићима. Тако, например, Египћанин се никад не би послужило ножем једног странака, нити би окусило месо животиње заклање његовим ножем.

лица за књиге чија укупна дужина износи преко 400 километара.

Водоравно: 1) хемиски знак за штећјум; 2) покрајина у Бразилији; 3) француска књижевница (17 век); 4) арапска књижевница; 5) отац (слов.); 6) узвик при журину; 7) један занатлија; 8) хемиски знак за експлозију; 9) женско име; 10) град у Италији; 11) град у Италији познат по кривом топиљу; 12) део цртаћег прибора; 13) дилематско мушко име; 14) предлог; 15) град у Србији; 16) арапска једина; 17) прилог за време; 18) посваљна песма; 19) град у САД; 20) обела; 21) музичка нота.

Успоранно: 1) хватање и убацивање дрва; 2) језеро у Северној Америци; 3) једак четинар; 4) место у Србији; 5) дек против кашља; 6) део библиотечке траке; 7) град у Француској; 8) папача; 9) узвике; 10) фармацеут; 11) град у Француској; 12) ритмичка игра; 13) арапска песма код арапских народа; 14) шаховски термин; 15) један и други; 16) река у Француској; 17) град у Немачкој; 18) показна замишља.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Адуа; 2) тромби; 3) слога; 4) пб; 5) Пиза; 6) ксер; 7) Ана; 8) море; 9) кк; 10) Гариш; 11) азурит; 12) аман; 13) аволан; 14) Усопа; 15) ар; 16) Кари; 17) усо; 18) ара; 19) Кнос; 20) рц; 21) Илери; 22) Идрија; 23) Тиса.

Успоранно: 1) Ароза; 2) дога; 3) ула; 4) А(д)а(м)ос(Б)ојан; 5) Гилка; 6) зперит; 7) Спек; 8) Брем; 9) корид; 10) марина; 11) тумори; 12) Замора; 13) Асирци; 14) Лухора; 15) укор; 16) Роси; 17) ушја; 18) Килс; 19) Ири; 20) дт.

ОПЕТ НЕШТО О РАЈИ
Раја дошао весео кући из школе, па каже цика Паји:
— Да бидем искрен, ни да-

нас нисам много знао у школи. Само, овога пута учитељ није био љут на мене већ на тебе. Лепо ми је рекао:

„Е, овако више не иде. Мораш озбиљно да разговарам са господином Пајом Патком!“ Ево, ти сада бери коју на шљак.

ШИЉА ЈЕ НАЗЕБАО

— Ха-ха! — кичу Шиља.
— Ух! Ала данас страшно кичиш! — извикну Цица.
— Извини, — одговори Шиља, — али то је једини начин на који умећ да кичам.

НАЈМАЊА МЕРА

Пера Ждера се није осећао најбоље и отишао лекари. Овај га је прегледао детаљно и пошто му се учинило да је одвише дебео за своје године, упитао га:
— Да ли сте ви увек имали 90 килограма?
— Не, не увек... Моја најмања мера била је три килограма.

ПИТАЊА ОДОЗГОРИ

Шта је гадулка?
Шта је думка?
Шта хлеб садржи?

ОДГОВОР:

ГАДУЛКА је гудачки народни инструмент у облику крунке. Одомашен је у источној Македонији и југоисточ-

ној Србији. Гадулку праве овљаци на једном комада дуде са дрвета. Гадулка је дува 35-45 сантиметара, широка 14-16 сантиметара, дубока 4-6 сантиметара. Гудало се ручицом дува је 34 сантиметра. Овај инструмент обично има три, а некад и четири жице од ирвеа. На првој жици изводи се мелодија додиром нокеца, док су остале жице са дубоким тоновима који за време свирања стално звуче. Иснод жица од ирвеа обично су напете одговарајуће металне жице које служе за резонанцију.

ДУМКА или дума је прва народна песма из области западне Украјине. Думка личи на баладе са епским мотивима (борбе са Турцима и Татарима) у лирској обради. Изводи се уз пратњу инструмента бандуре. Неки словенски композитори то име дали су и својим делима: Чајковски: Дума за клавир, Дворжак: Клавирска композиција думка, итд.

ХЛЕБ садржи око 65% скроба, 12% воде, 10% протеина (беланчевина), затим невољне количине шећера, декстрина, масти и минералних соли. Дакле, хлеб садржи све потребне хранљиве материје сав витамини и сматра се као најважнија храна.

БАЈКА О ЦАРУУ С ДАТАНУ

